

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Bestuurskundige Berichten januari 1992

Carasso, L.; Hof, J. van 't; Crooijmans, M.; Holtgreffe, C.; Jansen, N.; ... ; Zevenbergen, J.

Citation

Carasso, L., Hof, J. van 't, Crooijmans, M., Holtgreffe, C., Jansen, N., Jolly, R., & Zevenbergen, J. (Eds.). (1992). Bestuurskundige Berichten januari 1992. *Bestuurskundige Berichten*, 7(1). Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233503>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233503>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Jaargang 7 nummer 1

Januari 1992

Uit Joegoslavië geen nieuws

Vluchten kan niet meer?

De Europese studenten-beweging

Een mogelijk alternatief?

Zeg eens A

**officieel orgaan van de
Bestuurskundige Interfacultaire
vereniging Leiden**

BESTUURSKUNDIGE BERICHTEN

ISSN: 0920-5772

7^e jaargang, nummer 1. Een uitgave van de Bestuurskundige Interfacultaire vereniging Leiden. Verschijnt minimaal vier maal per jaar.

Hoofdredactie

Lucella Carasso en Jantien van 't Hof

Redactie

Lucella Carasso, Mark Croijmans, Jantien van 't Hof, Charlotte Holtgreffe, Nicolet Jansen, Roger Jolly en John Zevenbergen

Lay-out realisatie

Charlotte Holtgreffe en Roger Jolly

Medewerkers aan dit nummer

Duncan Bremer, Lucella Carasso, Mark Croijmans, Anne Hans van der Herberg, Digna van Herwaarden, Jantien van 't Hof, Charlotte Holtgreffe, Nicolet Jansen, Roger Jolly, Frans Jorna, Peter van Keulen, Leo van Malland, Jurgen Mink, Erwin Muller, M.E. Turenhout, John Zevenbergen

Service-Hero

Gert-Jan de Jong

Vormgeving

Roger Jolly

Redactieraad

Mw. M.L. Gevers-Breusers, dhr. D. Kaphorst, dhr. F.M. van der Meer, dhr. J. de Vries, Lucella Carasso en Jantien van 't Hof

Redactieadres

B.I.L. t.a.v. redactie BB
Vakgroep Bestuurskunde
Wassenaarseweg 52
Postbus 9555
2300 RB Leiden
071-273696

Abonnementen

B.I.L.-leden ontvangen de BB gratis. Voor niet-leden bedraagt de abonnementsprijs f 16,- per jaar. Over te maken op bankrekeningnummer 56.65.22.373 t.n.v. "BB" of op giro 9013 van ABN Leiden o.v.v. "BBrek. nr. 56.65.22.373; Abonnement"

Druk

Drukkerij Faculteit der Sociale Wetenschappen

Waar redacteuren op persoonlijke titel hun mening geven, is deze niet noodzakelijkerwijs die van de hele redactie.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Oproep	3
Uit Joegoslavië geen nieuws	4
Een mogelijk alternatief	6
Bedrijfsleven is "in" bij bestuurskunde	9
Parlementaire controle en ambtelijke verantwoordelijkheid.	10
De Europese studenten-beweging	11
Zeg eens A	16
Democratie als hartstocht	18
Van de voorzitter	20
B.O.O.S.	22
Stageberichten	23
Dynamisering van een kunde: ACES	25
HSL: Halveert Straks Leiderdorp?	27
Column Erwin Muller	30
Bestuurskundige en arbeidsmarkt	31
Vluchten kan niet meer?	33
Inpakken en weggevoerd	35

Dynamisering van een kunde: ACES

Voorwoord

Beste lezer,

Wij zijn 1992 met twee nieuwe en enthousiaste redactieleden ingegaan: John Zevenbergen en Nicolet Jansen. Zij hebben aan deze BB al een stevige bijdrage geleverd. We hebben nóg een verheugende mededeling: de BB heeft het voor elkaar, we hebben een correspondent in Amerika! Mark Croijmans studeert namelijk een semester in Bloomington en in een volgende BB zal hij vast iets laten horen over zijn belevenissen.

De bestuurskundigen zijn in dit nieuwe jaar begonnen met een confrontatie met de realiteit: de visitatiecommissie heeft haar oordeel gegeven over de studies Politicologie en Bestuurs- en Beleidswetenschappen. Daarbij blijft onze studierichting verschoont van ernstige kritiek. Knelpunten in het programma zijn "serieus, krachtadig en creatief" aangepakt. Men sprak echter wel de zorg uit over het hoge afvalpercentage onder de studenten en over het feit dat studenten die het programma wel afmaken, er lang over doen. Helaas verscheen dit rapport te laat om er nog dieper op in te gaan in dit nummer, maar indien je er meer over wilt weten, kun je contact opnemen met de B.O.O.S.-leden. Zij komen in dit nummer uitgebreid aan het woord, zodat iedereen weet wat zij doen en hen ook weet te vinden.

In deze BB komen ook andere interessante onderwerpen aan bod: wat gebeurt er nu op de Joegoslavische ambassade in ons land? Raast er binnenkort een T.G.V. met een vaart van meer dan 200 kilometer door Leiderdorp? Wat vindt Amnesty van het vluchtelingenbeleid en wat heeft Ed van Thijn, burgemeester van Amsterdam ons te melden in zijn boek? Tenslotte een extra lang artikel over de Europese studenten-beweging.

Weer een breed scala van artikelen, we wensen jullie er veel plezier mee.

Lucella Carasso en Jantien van 't Hof

Oproep

In 1993 heeft Leiden de grote eer om de landelijke bestuurskunde-dag te mogen organiseren. Op deze dag zullen alle grote namen van de bestuurskunde in Nederland aanwezig zijn om te discussiëren over een bepaald aspect van het openbaar bestuur.

Dit evenement is het belangrijkste dat er jaarlijks op bestuurskundig gebied in Nederland gebeurt en de B.I.L. is op zoek naar mensen die de uitdaging durven aannemen om deze dag tot een groot, Leids, succes te maken.

Als je nog iets naast je studie wilt gaan doen is dit de ultieme mogelijkheid daarvoor.

Heb je vragen of durf je jezelf zomaar op te geven bel dan: Jurgen Mink 144160, Astrid Stokman 155065, of gewoon de B.I.L. kamer 273696.

Uit Joegoslavië geen nieuws..

Mark Croijmans en Roger Jolly

Oorlogen hebben de neiging een beslissend stempel te drukken op het dagelijks handelen, zeker als het om burgeroorlogen gaat. In dat laatste geval wordt het zeer lastig voor de buitenlandse vertegenwoordigers van het land in kwestie een neutrale positie te behouden. De diplomatieke vertegenwoordiging krijgt andere prioriteiten, andere sores en andere taken. Diplomaten komen en diplomaten gaan. Daarom hier geen interview met de joegoslavische ambassadeur, want hij heeft ontslag genomen, maar een gesprek met zijn plaatsvervanger: de chargé d'affaires.

Een impressie van de veranderde rol van de joegoslavische ambassade.

Informatievoorziening

"Het enige voordeel is dat iedereen met je wil praten," verzuchtte de heer Zivkovic toen wij hem vroegen hoe het was chargé d'affaires van de Joegoslavische ambassade te zijn in deze tijd. Elke crisis heeft volgens hem twee kanten, een politiek/inhoudelijke en een technische/procedurele kant.

Beide terreinen worden echter overwoekerd door nadelen. Zo is het bijzonder moeilijk buitenstaanders de complexe en vaak zeer gevoelige situaties uit te leggen. Daarnaast moet de ambassade zich opstellen als een vertegenwoordiger van de vele bevolkingsgroepen die Joegoslavië telt en elk van hen heeft weer een eigen lezing van de gebeurtenissen. De berichtgeving van de tegenover elkaar staande partijen is vaak zelfs ronduit tegenstrijdig. De Joegoslavische ambassade richt zich voor haar informatie daarom op het centrum. Maar zelfs de federale instituties geven kennis van verschillende meningen en inzichten, dus ook hier moet men een keuze maken. De heer Zivkovic vertelt ons dat er gekozen is voor het ministerie van Buitenlandse zaken. Dit lijkt de objectiefste beoordeeler te zijn.

Maar de gebeurtenissen gaan soms zo snel dat er geen snel contact mogelijk is. "Het is ondoenlijk constant met Joegoslavië in contact te zijn." Dan moet je proberen je er zo goed als het kan doorheen te slaan met kranten, TV en dergelijke. Vaak is improvisatie noodzake-

lijk, maar dat vereist wel een uiterste voorzichtigheid: je loopt op eieren.

In de meeste gevallen moet je echter vertrouwen op wat de minister (van Buitenlandse Zaken) als waarheid verkondigt. Wanneer je persoonlijk een andere mening bent toegegaan, heb je twee keuzes: of je conformeert aan de opinie van het ministerie, of je neemt ontslag.

Chargé d'affaires

De heer Zivkovic heeft tot nu toe nog niet zulke problemen gehad met het ministerie. Als chargé d'affaires is hij het gezicht van de federale regering in Nederland. De Serviër, die zich voorheen voornamelijk bezig hield met pers en cultuur, heeft eigenlijk dezelfde taken als een ambassadeur. Af en toe merkt hij echter wel dat hij geen ambassadeur is. "Die functie is niet alleen symbolisch: een ambassadeur beweegt zich veel makkelijker in hogere politieke kringen."

Zivkovic heeft wel het idee dat veel van de normale taken onder de huidige situatie lijden. De werktijd neemt toe, maar je komt nauwelijks toe aan economische of culturele relaties. Ook moet de Joegoslavische ambassade bezuinigen, want niet alle republieken wensen nog bij te dragen aan een gezamenlijke diplomatieke vertegenwoordiging. Toch zijn de problemen in Nederland nog niet zo erg, er wonen namelijk vrij veel Joegoslaven en de ambassade verkrijgt inkomsten door

consulaire diensten voor hen. Dat geld gaat wel naar de federale regering, maar komt meestal grotendeels weer terug.

Dan zijn er ook nog de dagelijkse zaken waar het hoofd van een ambassade zich mee bezig dient te houden, zoals de inkoop van materiaal, personeels-mutaties en de vrije-tijdsindeling. "Iedereen probeert beslissingen daarover naar een iemand met een hogere rang door te schuiven, dan hoeven ze niet te denken."

Ambassadeur

Zivkovic voelt zich niet anders dan de andere ambassade-medewerkers. Hij heeft meer het idee *primus inter pares* te zijn. Iemand moest de leiding van de ambassade hebben en de keuze viel op hem. In de ambassade onderhouden ze goede persoonlijke betrekkingen met elkaar en iedereen vond het dan ook jammer dat de uit Slovenië afkomstige ambassadeur ontslag nam.

De Sloveense regering had diplomaten van Sloveense afkomst verzocht zich terug

te trekken uit de federale diplomatieke dienst en de ambassadeur gaf aan deze oproep gehoor. Het was niet zo dat hij moest vertrekken, integendeel, de federale overheid had hem zelfs gevraagd te blijven. Maar hij maakte een keuze tussen zijn eigen gevoelens en zijn loyaliteit aan de federale instituties. Ook zijn chauffeur, afkomstig uit Montenegro, is vertrokken.

Samenwerking

Door dit vertrek zijn er nog maar vier republieken vertegenwoordigd in de ambassade: Bosnië-Herzegowina, Servië, Kroatië en Macedonië. Normaal gesproken worden posten op ambassades en in de federale overheid evenredig verdeeld over de zes republieken en de twee autonome provinciën die Joegoslavië kent. Dit lukt niet altijd even goed, omdat "het niet voor iedereen even makkelijk is de afstand naar Belgrado af te leggen." Toch probeert men zo goed mogelijk samen te

werken. Dat is niet zo moeilijk als het lijkt, want één van de weinige zegeningen van een één-partij-stelsel was dat men wel moest samenwerken. Daardoor is in "Joegoslavië een redelijke tolerantie gegroeid".

Het buitenland

"Wanneer de meningen van het ontvangende land en de meningen van het vertegenwoordigde land verschillen," zo vertelt de heer Zivkovic, "ontstaat een gevoelige situatie." Zeker als een land zich tegen de ene republiek anders opstelt dan tegen een andere republiek. Zivkovic benijdt zijn collega in Duitsland niet, nu dat land sancties tegen enkele republieken heeft uitgevaardigd en Slovenië en Kroatië als onafhankelijke republieken heeft erkend.

Een vijandig gezind ontvangend land kan het een diplomatiek vertegenwoordiger bijzon-

der lastig maken. Het scala van diplomatieke beledigingen reikt van de ontvangst door lage ambtenaren, via het helemaal niet ontvangen van de diplo-

maat tot uitzetting. Van dergelijke praktijken heeft de chargé d'affaires in Nederland "nog geen last." Hij verwacht ook niet dat het daartoe zal komen. In zijn ogen heeft Nederland een redelijk objectieve kijk op de situatie. Zij is er eigenlijk alleen door haar EG-voorzitterschap bij betrokken geraakt. Voorheen had zij niet zo veel met Joegoslavië te maken.

Ook de betrekkingen met de andere diplomatieke vertegenwoordigers in Nederland is niet veranderd. Noch op formeel noch op informeel niveau. Het enige dat blijkt is dat op "feestjes", de belangrijkste informele ontmoetingsplaats, andere vertegenwoordigers wat meer van je willen weten. Speciaal nu in Nederland de vredesconferentie plaatsvond.

De vredesconferentie

De Joegoslavische ambassade is medeverantwoordelijk voor de organisatie van de conferentie in Den Haag. In deze omstandig-

**In Joegoslavië is
een redelijke
tolerantie gegroeid.**

heden is dat misschien wel haar belangrijkste en moeilijkste taak. Alle afvaardigingen moeten te vriend gehouden worden en in de oorlogssituatie raakt men snel beledigd. Tot nu toe is alles goed gegaan, maar het kleinste foutje kan grote politieke gevolgen hebben. Zaken als de tafelschikking bevinden zich momenteel onder de belangrijkste die de ambassade te doen heeft.

De republieken

Ondanks alles ziet Zivkovic de toekomst niet al te somber in. Het blijkt ook uit de vredesconferentie dat er altijd wel behoefte zal zijn aan diplomatieke diensten. Zivkovic ziet de toekomst voor "zijn" ambassade ook niet al te somber in. "Buitenlandse politiek is een kost-

bare aangelegenheid." Niet alleen moeter een stelsel van diplomatieke contacten worden opgebouwd, ook zijn er kosten verbonden aan het personeel en aan de aankoop en het onderhoud van gebouwen om de ambassades in te vestigen. De verschillende republieken realiseren zich dat nu misschien nog niet, maar dat komt snel genoeg.

Hij verwacht dat er in bijna alle gevallen een gezamenlijke ambassade zal blijven. Zeker als het gaat om zaken die heel Joegoslavië aangaan. Natuurlijk zullen er mensen zijn die niet naar de Joegoslavische ambassade zullen toegaan, omdat zij dat als een federale organisatie zien, maar dat was voorheen ook al zo en de burgeroorlog heeft nog geen merkbaar verschil opgeleverd. **BB**

Een mogelijk alternatief?

Jantien van 't Hof en John Zevenbergen

Probleem Gestuurd Onderwijs (P.G.O.) is ontwikkeld aan de McMaster University in Hamilton, Canada. In Nederland is deze manier van onderwijs ingevoerd door de universiteit van Maastricht. Wat is de gedachte achter P.G.O. en hoe werkt het nu in de praktijk? Om een antwoord te krijgen op deze vragen zijn we afgereisd naar Nijmegen waar P.G.O. in 1988 binnen het onderwijsprogramma van de studie Beleidswetenschappen een plaatsje heeft weten te veroveren.

De theorie

P.G.O. komt in het kort op het volgende neer. Er is een probleemstelling die de student aan het denken moet zetten. De student probeert het probleem op te lossen met de kennis die hij al heeft over het probleem. Hij houdt dan een aantal vragen over die hij niet kan beantwoorden. Het is nu de bedoeling dat de student gemotiveerd is geworden om de antwoorden op die vragen zelf te vinden. Men werkt in groepjes van twaalf mensen onder leiding van een docent, die tutor genoemd wordt. Ieder probleem wordt aan de hand van een stappenplan, de zogenaamde zevensprong, behandeld:

- Stap 1. Het verhelderen van onduidelijke termen en begrippen.
- Stap 2. Het formuleren van de probleemdefinitie.
- Stap 3. De probleemanalyse: het gezamenlijk brainstormen over de probleemstelling.
- Stap 4. Het systematiseren van mogelijke verklaringen.
- Stap 5. Het formuleren van de leerdoelen: de vragen die verblijven worden gedefinieerd.
- Stap 6. Het zelfstandig zoeken naar de antwoorden op de leerdoelen, o.a. met literatuurstudie en hoorcolleges.
- Stap 7. Nabespreking in de onderwijsgroep.

De student houdt tijdens het blok een logboek bij, waarin hij de leerdoelen beantwoordt. Samen met de bloktoets, waarin voornamelijk vragen in essay-vorm worden gesteld, vormt dit het blokcijfer. Daarnaast is er een voortgangstoets, waarin parate kennis wordt gemeten. Men krijgt een groot aantal vragen, waarvan de student er in de loop van zijn studie steeds meer moet weten. Dit is om te voorkomen dat de student hard leert voor het tentamen en het daarna allemaal weer ongestraft kan vergeten, zoals bij "gewone" tentamens vaak gebeurt.

De praktijk

Het idee achter P.G.O. is mooi, maar wij wilden wel eens weten hoe het in de praktijk werkt. Hiervoor zijn we naar Nijmegen gegaan, waar we in een café aan de Waal een gesprek hadden met drie studenten die ieder op een andere manier met P.G.O. te maken hebben. Arnoud v.d. Ven zat in de faculteitsraad toen P.G.O. werd ingevoerd en heeft alles daarom van dichtbij kunnen volgen. De tweede student, Tom Ikink, heeft aan het P.G.O.-systeem een mooie bijbaan overgehouden. Hij werkt als tutor met de onderwijsgroepen. Eric Doorscheidt krijgt P.G.O. met de universitaire paplepel ingegoten. Hij is de enige van de drie die het P.G.O. aan den lijve heeft ondervonden.

Allereerst vertelden ze ons iets over de studie beleidswetenschappen. Bij deze studie krijgt de student de eerste twee jaar acht vakken die geïntegreerd worden in P.G.O.-blokken. Na dit gemeenschappelijke programma kunnen de studenten zich specialiseren in bijvoorbeeld politicologie, toegepaste economie of bestuur en beleid.

P.G.O. wordt alleen in de eerste anderhalf jaar gegeven. In die tijd heb je acht blokken P.G.O. van elk acht weken. De onderwijsgroep komt twee keer per week twee uur lang bijeen. Voorbeelden van P.G.O.-blokken zijn: "maatschappelijke context van beleid", "instrumentele beleidsvoering", en "global shift, de internationalisering van het bestaan".

Tijdens het blok worden er naast het P.G.O.-vak ook andere vakken gegeven, zoals communicatieve vaardigheden en statistiek. De Nijmeegse studenten krijgen tevens een cursus tekstverwerking en ze zijn verplicht een buitenlandse taal te volgen.

Problemen

De P.G.O.-blokken zijn door verschillende vakgroepen samengesteld. De samenwerking tussen verschillende vakgroepen veroorzaakte een belangrijk probleem van het P.G.O.-systeem. Dit systeem eist namelijk veel van de docenten. Vanwege het brede karakter van het onderwijs moeten docenten zich ook op andere vakgebieden oriënteren. En dat terwijl het systeem toch al zo arbeidsintensief is, vanwege de kleine groepen waarin gewerkt wordt. Tenslotte hebben kleine vakgroepen zoals politicologie en sociale geografie moeite met het systeem, aangezien zij veel moeten investeren in de studenten in de eerste twee jaar, terwijl ze vervolgens de grote massa naar de populaire richtingen zoals bedrijfskunde zien trekken. Het gevolg is dat vakgroepen soms proberen hun aandeel in het P.G.O. af te kopen.

P.G.O. heeft van het begin af aan veel weerstand onder de docenten veroorzaakt. Toen het college van bestuur het plan lanceerde P.G.O. in te voeren, was hun belangrijkste motivatie de teruggelopen studentenaantallen weer op te krikken. Dit is echter niet in het directe belang van de docenten in Nijmegen, aangezien hun baan niet afhangt van het aantal studenten, zoals dit bij een Rijksuniversiteit wel het geval is. Het is zelfs zo dat docenten bij kleine studentenaantallen meer tijd over hebben voor onderzoek.

Naast de docenten zijn ook de studenten niet onverdeeld positief over P.G.O. Na verloop van tijd worden ze het zat telkens op dezelfde manier een probleem te lijf te gaan. Daarnaast kreeg Eric net als veel andere studenten het gevoel dat hij een theoretische basis mist; het blijft allemaal te oppervlakkig.

De voordelen

Toch konden de Nijmeegse studenten ons ook een aantal voordelen van het P.G.O.-systeem noemen. Ten eerste de kleinschaligheid van het onderwijs, waardoor je al in het begin van je studie snel mensen leert kennen. Daarnaast worden er vaardigheden aangeleerd, zoals het spreken in een groep, het luisteren naar elkaar en discussiëren. Ook leert de student om gestructureerd te werken. De verschillende delen van het onderwijs zijn goed op elkaar afgestemd. Tenslotte stimuleren de studenten in Nijmegen elkaar en worden ze goed begeleid (het is zelfs zo dat als je een tijdje niet bij de onderwijsgroep verschijnt, je thuis wordt opgebeld om te vragen waar je blijft).

Doelstelling van de universiteit

Tijdens de discussie over het P.G.O.-systeem bleek dat de visie die men op dit systeem heeft afhankelijk is van de visie die men heeft op de universiteit. Moet een universiteit studenten opleiden voor een bepaald beroep en met het oog daarop praktische vaardigheden aanleren? Of is het de taak van de universiteit om wetenschappelijk gevormde mensen af te leveren? Zo ontdekte Arnoud tot zijn verbazing, dat de huidige student geen wetenschapsfilosofie meer kan volgen, omdat dit vak plaats heeft moeten maken voor de tijdrovende P.G.O.-vakken. De andere twee studenten vonden echter dat de universiteit een maatschappelijke verantwoordelijkheid heeft en daarom studenten naast theoretische kennis ook praktische vaardigheden aan moeten leren, die ze in hun toekomstige functies kun-

nen gebruiken.

Het komt er dus op neer dat de universiteit prioriteiten moet stellen; het moet duidelijk worden wat de doelstelling is van de universiteit. Aan de hand daarvan kan men besluiten P.G.O. al dan niet in te voeren. Minister Ritzen is in ieder geval een voorstander van het P.G.O.-systeem. Het studietempo van P.G.O.-studenten ligt hoger dan dat van andere studenten. Bovendien ziet Ritzen het als taak van de universiteiten om studenten ook praktische vaardigheden te leren. Lock, politiek filosoof (die van politieke theorieën) die naast zijn functie in Leiden voornamelijk in Nijmegen werkzaam is, vindt dat praktische vaardigheden niet op de universiteit thuis horen. Hij weigert dan ook aan het P.G.O.-systeem mee te werken.

Toch krijgen we de indruk dat P.G.O. het in Nijmegen wel zal redden. Langzamerhand leggen de meeste docenten zich bij het systeem neer en verlenen er hun medewerking aan.

Na een middag van heftige discussies over wat wel en wat niet op de universiteit thuis hoort, verlieten we Nijmegen weer. Maar voordat we op de trein stapten, wreven de heren ons nog even onder de neus dat de meeste prominente bestuurskundigen oorspronkelijk uit Nijmegen komen. Even waren we van ons stuk gebracht. Maar toch was het niet moeilijk hier iets tegenin te brengen. Uit het treinraampje vroegen we ze namelijk waar die prominente bestuurskundigen dan gebleven zijn??? Juist, in de Randstad... **BB**

*Bij P.G.O. moet je het antwoord op de vraag zelf vinden, maar soms weet je echt niet meer waar je het zoeken moet...
illustratie: Duncan Bremer*

Bedrijfsleven is "in" bij bestuurskunde

Anne Hans van der Herberg

Onlangs heeft de vakgroep cijfers opgesteld over de aantallen studenten die in het nieuwe DIII programma de verschillende seminars willen gaan volgen. Zoals bekend zal in september dit jaar dat nieuwe DIII-programma worden ingevoerd. En het is zeer ambitieus. Studenten kunnen een zogeheten facet van de bestuurskunde kiezen, zoals "beleid", "bestuur en informatie", "organisatie en human resource management", "rechten bestuur". Ook kies je één zogeheten veld. Zo zijn er velden als "binnenlands bestuur", "onderwijs", "internationaal bestuur", "milieu", "management van de verzorgingsstaat" en "openbaar bestuur en bedrijfsleven".

Wat een verbetering ten opzichte van het oude DIII programma! De vakgroep biedt ons een enorme vergroting van de keuzemogelijkheden. Konden we vroeger seminars volgen speciaal op het gebied van human resource management, of milieu, of onderwijs? Neen. Nu wel! En er komt eindelijk een eind aan het volgen van suffe, massale hoorcolleges in het afstudeerjaar. Ook kunnen docenten nu meer gebruik gaan maken van hun onderzoekservaring op de verschillende gebieden.

Maar wat gebeurt er? Uit de voorlopige keuze van 263 Leidse en Rotterdamse studenten blijkt dat ze massaal kiezen voor een facet waar het woordje "management" in voorkomt; "financieel management", "politiek/bestuurlijk management", en natuurlijk "organisatie en human resource management". Maar liefst 31% van de studenten kiest voor het laatste.

Voor wat betreft de velden is het nog erger. 32% wil het veld "internationaal bestuur" volgen. En veertig procent gaat voor "openbaar bestuur en bedrijfsleven". Elf studenten zijn geïnteresseerd in "milieu" en zestien hebben belangstelling voor het binnenlands bestuur.

Wat een trieste uitslag. Mijn mede studenten kiezen en masse voor die vakken die later het grote geld moeten opleveren. Het woord "management" klinkt goed. Want we willen allemaal manager worden, liefst in het bed-

rijfsleven, nu blijkt dat je bij bestuurskunde niet wordt opgeleid voor de baan van minister in het Kabinet. Het facet "beleid" klinkt veel te saai om te gaan volgen. De vakgroep had er goed aan gedaan om het "beleidsmanagement" te noemen. En het is niet verwonderlijk dat zoveel voor het veld "openbaar bestuur en bedrijfsleven" kiezen. Het klinkt altijd goed als we straks met z'n allen topfunctionaris bij het organisatieadviesbureau Berenschot worden. En waar komt dat "bedrijfsleven" ineens vandaan? Doet de vakgroep onderzoek op dat gebied, of wil zij inspringen op de modetrend van bedrijfsleven is "in"? Ze wil wellicht de uitgelotte en gesjeesdestudenten bedrijfskunde en economie vasthouden. Studenten die dan maar bestuurskunde zijn gaan studeren. Zij die zich, om C.V. redenen, opgeven als studentlid voor het vakgroep-bestuur en dan niets meer van zich laten horen.

Trouwens, ik mis in het rijtje van velden het veld "ontwikkelingsbestuur". Vindt de vakgroep bestuur in ontwikkelingslanden niet belangrijk genoeg meer of wordt er nog een uurtje aandacht aan besteed tijdens een seminar internationaal bestuur?

Toch verbaast mij dit al niet. Al jaren richten studenten bestuurskunde zich op financieel en economisch gerichte vakken. Nu biedt de vakgroep een fantastische verbreding van het onderwijsprogramma en wat doen we? Inderdaad. **BB**

Parlementaire controle en ambtelijke verantwoordelijkheid

In deze en een aantal volgende BB's zullen enkele medewerkers van de vakgroep uitleggen met welke onderzoeken zij zich op dit moment bezighouden. In dit nummer mr. M. E. Tuurenhout aan het woord.

Het basis-idee voor mijn proefschrift ontstond tijdens de laatste fase van mijn rechtenstudie in Leiden. Ik deed de staatsrechtelijke specialisatierichting met als bijvak bestuurskunde. Tijdens mijn studie viel het mij op dat de rol van ambtenaren in het openbaar bestuur nauwelijks aan bod kwam. Op zichzelf is dit niet zo verwonderlijk, want juristen denken in termen van bevoegdheden; in termen van mogenen moeten. Ambtenaren hebben in ons rechtssysteem nauwelijks zelfstandige bevoegdheden; deze berusten bij de minister.

Ik onderzoek dus of in Nederland, naast de ministeriële verantwoordelijkheid, een zelfstandige verantwoordingsplicht van ambtenaren jegens het parlement mogelijk is. Naast de Nederlandse situatie komen in mijn proefschrift ook het Engelse en Zweedse systeem aan de orde. Deze landen vormen qua staatkundig systeem contrasten; Nederland neemt ten opzichte van Engeland en Zweden een middenpositie in.

Naast deze landenstudies wordt het tweede deel van mijn proefschrift gevormd door een analyse van een aantal (deel)cases, te weten:

- de RSV-enquête;
- het onderzoek van de subcommissie Visquoteringsregelingen;
- de Enquête Bouwsubsidies;
- de Enquête Paspoortproject.

Onderzocht is of aan de vier genoemde cases argumenten kunnen worden ontleend om tot een bevestigend dan wel ontkennend antwoord op de probleemstelling te komen.

In het slothoofdstuk van mijn dissertatie kom ik tot de conclusie dat een zelfstandige verantwoordingsplicht van ambtenaren inderdaad juridisch mogelijk is in Nederland, mits aan een aantal nadere voorwaarden wordt voldaan.

Het manuscript is inmiddels (november 1991) goedgekeurd door de twee promotores en de referent (prof. dr. U. Rosenthal). Een referent kan inhoudelijke wijzigingen eisen. Naast de goedkeuring van deze hoogleraren is ook nog de goedkeuring van een drietal andere hoog-

leraren vereist, die echter alleen ja of nee kunnen zeggen, met andere woorden zij hebben niet het recht om inhoudelijke wijzigingen te eisen.

Het onderzoek is gefinancierd uit de eerste geldstroom. Ik hoop het proefschrift in het voorjaar van 1992 openbaar te kunnen verdigen. **BB**

De Europese studenten-beweging

Frans Jorna

Het jaar 1992 moet het jaar van de Europese eenwording worden. Hoe langer hoe meer processen zullen zich afspelen op Europees niveau. Hoger onderwijsbeleid zal in toenemende mate op daar bepaald worden. In plaats van nationale zal in toenemende mate aan internationale profilering van de universiteit gedaan moeten worden. De universiteit wordt Europees, de student dus ook. Protest tegen hoger onderwijsbeleid is er altijd geweest; studenten hebben steeds als eerste klaar gestaan om te protesteren. Geldt de schaalvergroting van het hoger onderwijs ook voor het protest tegen het beleid hiervoor? Krijgen we een Europese studenten-lobby, misschien zelfs een protest beweging?

25 Jaar geleden bestond er zeker een Europese studentenbeweging, met internationale contacten. Veel studenten waren aangesloten bij groepen die fundamentele kritiek hadden op de maatschappij. Zowel in Europa als in de Verenigde Staten brachten studenten grote maatschappelijke veranderingen teweeg door hun acties. De acties kwamen voort uit precies die internationale beweging, en werden vaak ook gemodelleerd naar internationale tegenhangers. Om de eerder gestelde vragen te beantwoorden werpen we onze blik op de jaren zestig.

De naoorlogse generatie

De jaren zestig, aan beide kanten van de Atlantische Oceaan, waren de jaren van de na-oorlogse "baby boom" generatie. Het was de eerste generatie in de Westerse wereld die zonder welke oorlog in het collectieve geheugen dan ook was opgegroeid. Ze groeide op in hoge economische groei en snel toenemende welvaart. Ten gevolge van deze unieke historische omstandigheden ontstond een verschijnsel dat niet eerder bekend was: de adolescentie. Tot deze generatie waren jongeren na hun

puberteit gedwongen geweest in een volwassenenmaatschappij te stappen. Voor het eerst in de geschiedenis was het mogelijk om, na het verlaten van de school, volwassenheid uit te stellen door te gaan studeren, en pas rond het 25^e levensjaar het arbeidsproces binnen te treden. Een eigen levensstijl ontstaat, met een eigen mode, muziek, literatuur en filmcultuur.

Het ontstaan van de rock 'n' roll was het eerste merkteken van deze generatie. Sociale kritiek klonk hierin nog niet door: men wilde slechts dansen, flirten, kortom, *dolce far niente*. Dit was echter al subversief in een samenleving waarin het motto "werken" was. Sterren als Elvis Presley shockeerden al velen. De subcultuur groeide, en Beatles en Stones bereikten de status van half-goden. De lage prijs, dankzij de consumptiemaatschappij, van radio's, singles en platenspelers stelde ieder die daar prijs op stelde in staat de culturele revolutie mee te maken.

De generatiekloof werd snel wijder en na het begin van de jaren zestig zichtbaar. Meer en meer keerden jongeren zich tegen de waarden van hun ouders, en namen hun eigen waarden

Tijdens de colleges van prof. Van Braam (bestuurskunde) werd er uiteraard wel aandacht besteed aan de rol van ambtenaren binnen het openbaar bestuur. Gaandeweg raakte ik geïnteresseerd in het spanningsveld tussen deze ambtelijke rol en de formele regel van de ministeriële verantwoordelijkheid.

Na te zijn afgestudeerd op de staatsrechtelijke aspecten van het eindrapport van de commissie Hoofdstructuur Rijksdienst (Cie. Vonhoff) trad ik in dienst van de vakgroep Inleiding van de rechtenfaculteit; in 1985 stapte ik over naar de vakgroep Bestuurskunde. De centrale vraagstelling van mijn proefschrift luidt:

Is, tegen de achtergrond van het parlementaire stelsel, naast de bestaande bevoegdheden van het parlement tot controle op de rol van ambtenaren een zelfstandige verantwoordingsplicht van ambtenaren ten opzichte van het parlement in Nederland juridisch mogelijk?

aan. De muziek raakte doortrokken van maatschappijkritiek, en sterren als John Lennon, Bob Dylan, Mick Jagger en Joan Baez vierden hoogtij. Met de levenskracht van deze subcultuur groeide ook de onderdrukking: Presley werd geweerd van de televisie, of gefilmd boven zijn middenrif, de Stones werden gedwongen enkele teksten te kuisen, wilden zij in het openbaar optreden. De sociale frictie groeide; het wachten was op de politisering van deze frictie.

Politisering

De oorlog in Vietnam en het dekolonisatieproces transformeerden de sociale frictie tot een politiek conflictpotentieel. Toen Cuba zich vrijvocht van de dictator Batista, koos de Amerikaanse regering partij tegen de nieuwe communistische machthebbers op het eiland. Toen, in de ogen van de jonge generatie, de Zuid-Vietnamese bevolking in opstand kwam tegen een door de Amerikanen in het zadel geholpen en gesteunde marionetten-regering, stuurden de Verenigde Staten eerst "adviseurs" en daarna troepen. De Filipijnen werden door de USA in "een nieuwe vorm van imperialisme", gecontroleerd. Frankrijk ontdeed

zich van de Noord-Afrikaanse koloniën, maar niet zonder tot op het laatst met alle middelen de onafhankelijkheid tegen te houden en in dit proces bedenkelijke acties te ondernemen. In die oorlogen of politionele operaties werd juist gebruik gemaakt van de krachten van de jongere generatie, waardoor die aan den lijve ondervond hoe "het nieuwe imperialisme" opereerde.

Meer en meer raakte de jongere generatie ervan overtuigd dat dit "imperialistische" systeem, dat door de oudere generaties in stand werd gehouden en waaraan de jongere nog geen deel had, veroordeeld moest worden, en men ging op zoek naar de alternatieven. De maatschappij moest gedemocratiseerd worden, waarbij de oude hiërarchische organisatie van de samenleving omgevormd moest worden tot één waarbij de "macht bij het volk lag". Als eerste stuitte men hierbij vanzelfsprekend op het communisme, in zijn marxistisch-leninistische en maoïstische vorm. Al gauw echter ontstonden er ook trotskiïstische, anarchistische en andere linkse groeperingen.

De nationale context had een grote invloed op de vorm en aard van de groeperingen die

Zullen de jaren negentig weer studentenopstanden brengen?

opkwamen. In de Verenigde Staten, waar het anti-communisme als het ware geïnstitutionaliseerd was, ontstond een grote verscheidenheid aan groeperingen die zichzelf "socialistisch" noemden. Het predikaat "communistisch" werd in het algemeen vermeden, en de communistische groeperingen hadden niet zo'n grote invloed als andere socialistische organisaties.

In Europa verschilde de situatie per land. In West-Europa kon men enerzijds de landen met een sterke communistische partij en anderzijds de landen zonder sterke communistische partij onderscheiden. In Frankrijk en Italië, beide met een zeer sterke communistische partij die zich verzoend had met het volgen van de regels van het parlementaire proces, waren de nieuwe groeperingen vaak net zo anti-communistisch als anti-kapitalistisch. Oorzaak hiervan was onder andere dat de communistische partijen hun uiterste best deden de nieuwe groeperingen zo klein mogelijk te houden. Vaak waren de groeperingen anarchistisch van aard, zoals in Frankrijk bijvoorbeeld. In de andere West-Europese landen zoals West-Duitsland en Nederland kon men eerder spreken van socialistische groeperingen, die niet per definitie anti-communistisch waren. Naarmate de tijd vorderde en duidelijk werd dat de communisten geen grote bijdrage hadden te leveren aan de contestatie, werden de protesten radicaler, meer anarchistisch en minder communistisch, zelfs anti-communistisch in enkele gevallen.

In Oost-Europa maakte de jongere generatie eenzelfde ontwikkeling door. De socialistische volksdemocratie, aan de instelling en ontwikkeling waarvan men vaak geen deel had gehad, riep grote weerstanden op, vooral de beperkingen die de jongere generatie werden opgelegd. De generatiekloof was, hoewel minder prominent aanwezig, een bron van groei van studentenorganisaties die als lichtend voorbeeld de westerse maatschappij hadden. De Praagse Lente werd voor een groot gedeelte ook in dit milieu geboren.

De universiteit in de jaren zestig

De "alternatieve" organisaties van de jongere generatie werden vooral door studenten opgericht en voortgezet. Juist in deze groep was het organisatietalent, de inspiratie en de creativiteit aanwezig om de subcultuur op het politieke vlak te verbreiden. Doordat in een universiteit vele jonge getalenteerde mensen bijeen zijn, was de universiteit de ideale voedingsbodem. Ook het karakter van de universiteit eind jaren zestig droeg hieraan bij. Ze was vanouds op hiërarchische grondslagen ingericht, met een toezichhoudende instantie die geen deel uitmaakte van de academische gemeenschap. Deze instantie delegeerde het dagelijks bestuur van de universiteit aan een administratieve top. In het algemeen beleid van de universiteit was er daarom relatief weinig aandacht voor de noden van de academische gemeenschap.

De organisatie van de universiteit was een afspiegeling van de maatschappelijke organisatie tot op dat moment: een enigszins paternalistisch stelsel van regels dat voldoende geacht werd om de gemeenschap in het gareel te houden. Vrijheid van meningsuiting en het recht op betoging waren niet gegarandeerd: de universiteit werd gezien als een plaats waar gestudeerd moest worden, en andere aspecten werden genegeerd of als ongeschikt afgewezen. Studentenmedezeggenschap was ongehoord; een Amerikaanse functionaris antwoordde ooit, op de vraag wat zijn mening was ten aanzien van studentenmedezeggenschap: "Asking a student his opinion on university policy is like asking whether he likes strawberries or not."

Het onderwijzend personeel had verantwoordelijkheid gekregen, maar slechts voorzover het hun functioneren betrof. In het algemeen beleid werd men niet gekend. Enerzijds zorgde dit ervoor dat velen vasthielden aan hun beperkte functionele verantwoordelijkheid, en dat de afstand tussen onderwijzend personeel en studenten groter werd. Anderzijds leidde dit tot frustraties onder vooral jong

onderwijzend personeel, dat meer wilde en zich in toenemende mate identificeerde met de eisen van de studenten.

Door de enorme groei van de studentenaantallen in slechts enkele jaren, het aantal Franse universiteits-studenten verdrievoudigde bijvoorbeeld in tien jaar, kwam de gehele academische gemeenschap onderdruk te staan. Het geringe contact tussen onderwijzend personeel, dat relatief minder groeide dan het aantal studenten, en studenten werd kwantitatief en kwalitatief slechter. De administratieve top zag zich geconfronteerd met grote aantallen studenten en vergrootte de klassen, investeerde meer in tijdelijke oplossingen en dus minder in structurele verbeteringen. De huisvesting van de studenten ging pijlsnel achteruit. Deze ontwikkelingen leidden ertoe dat

Asking a student his opinion on university policy is like asking whether he likes strawberries or not.

de studenten de universiteit gingen opvatten als verpersoonlijking van de maatschappelijke structuur, en dus als legitiem object van acties. Vanaf 1964 werden door studenten op universiteiten meer en meer acties met politieke doeleinden gevoerd. Doel was over het algemeen democratisering van structuur en regels, maar naarmate de acties meer gehoor vonden en impact hadden, werd het domein van de acties groter en vonden ook op grotere schaal acties plaats. Hierbij lag niet de universiteit maar een groter samenlevingsverband onder vuur. Zo ontstond in West-Europa en de Verenigde Staten een generatie van "professionele door de wol geverfde actievoerders".

Het internationale karakter

Hierbij was wel degelijk sprake van een actievoerders-netwerk. In eerste instantie bleef dit netwerk beperkt tot nationale niveaus. Actie-technieken werden hierbij gecopieerd, en personen reisden van de ene plek naar de andere om de technieken over te brengen. Vooral in de Verenigde Staten was sprake van een harde kern van professionele actievoerders. De organisatie SDS, Students for a

Democratic Society, kende een groepering die "Weathermen" genoemd werd. Alhoewel de groep niet groot was, en vele acties door geparalyseerde burgers aan hen toegeschreven werden, kan niet ontkend worden dat de leden van deze groep vaak juist daar opdoken waar acties gevoerd moesten worden. Na enkele rellen in universiteiten waarbij SDS betrokken was, was het vaste patroon dat, zodra een rel begonnen was, of op het punt stond los te barsten, SDS-ers van buiten kwamen en groepen onderwezen in actievoeringstechnieken. Dit hoeft niet negatief beoordeeld te worden: vaak disciplineerden deze cursussen actievoerders en voorkwamen het nodeloos geweld.

In Europa ontstond een uitgebreid netwerk van contacten tussen de verschillende landen, waarbij, voor

zover ik kan nagaan, minstens twee maal per jaar tussen 1964 en 1969 een internationale ontmoeting plaatsvond tussen vertegenwoordigers van linkse groeperingen en organisaties. Deze ontmoetingen stonden op een meer ideologisch niveau, en leidden vooral tot verdieping en verduidelijking van ideologische standpunten. Men steunde elkaar echter, in elk geval moreel, bij elkaars acties. Tijdens de rellen in Parijs in mei 1968 bijvoorbeeld was de moord op de Duitse studentenwoordvoerder Rudi Dutschke één van de oorzaken van de boosheid en de actiebereidheid van de leden van linkse groeperingen, en toen Dany Cohn-Bendit medio mei 1968 een korte vakantie nam, bracht hij tevens een bezoek aan Amsterdam waar hij toelichting gaf op de acties in Parijs.

Al snel waren er ook intercontinentaal contacten. De vroege Amerikaanse acties hadden een voorbeeldfunctie voor de latere Europese, en vertegenwoordigers van Amerikaanse studentenbewegingen woonden in enkele gevallen internationale ontmoetingen bij. Actievormen die gedurende eerdere acties ontwikkeld waren, werden gedurende latere acties ingezet.

Nederland

Ook Nederland had zijn deel in de studentenbeweging. Al vroeg in de jaren zestig, rond 1964, werd de Provo-beweging opgericht, die een intelligent alternatief wilde geven voor de maatschappij-inrichting zoals die op dat moment bestond. Het Witte fietsenplan is waarschijnlijk het bekendst. Provo was een radicale groepering die veeleer anarchistisch genoemd moet worden. In juni '67 werd de beweging officieel opgeheven, maar de groeperingen binnen Provo bleven actief. Met de bezetting van het Maagdenhuis waren deze groeperingen bijvoorbeeld weer actief; ook Nederland hervormde en het bestuursstelsel voor universiteiten zoals dat nu bestaat, met studenten-medezeggenschap, werd ingevoerd. Indien men de situatie vergelijkt met het buitenland, valt de relatieve soepelheid op waarmee de veranderingen tot stand komen. Het mag in onze ogen heel wat commotie hebben opgeleverd, de protesten in ons land waren slechts van geringe omvang vergeleken met de grootschalige protestvormen zoals die in bijvoorbeeld Frankrijk voorkwamen. De nationale context lijkt een belangrijke factor te zijn. Men kan wijzen op de -klaarblijkelijke-flexibiliteit van de Nederlandse samenleving in het opvangen van veranderingen. Onze samenleving past zich niet schoksgewijs, zoals in Frankrijk, maar "langzaam maar zeker" aan.

De toekomst anno 1992

Toen en nu vergelijkend, lijkt een Europese studentenbeweging geen irreëel perspectief. De universiteiten zullen meer en meer hetzelfde worden, deels omdat ze aan dezelfde standaarden moeten voldoen, deels omdat ze met elkaar zullen moeten concurreren. Dat hierbij de nationale studentenbewegingen wereldwijde contacten aangaan is hiervan een logisch gevolg.

Deze contacten lijken echter heel anders van aard te zullen zijn dan in de jaren zestig. Onze samenlevingen lijken geen samenlevingen in fundamentele overgangen te zijn. Ondanks de

gebeurtenissen op nationaal politiek niveau en de grote consequenties hiervan voor de maatschappelijke verbanden, lijkt de Europese eenwording niet te leiden tot ingrijpende veranderingen in de maatschappij en is ze veel meer een bevestiging van gegroeide verhoudingen.

In deze verhoudingen lijkt van een generatiekloof en een groeiende subcultuur van de jongeren geen sprake. Als er al iets eigens is aan de jongere generatie, en specifiek de studenten, dan lijkt het de pluriformiteit. Een pluriformiteit die een uniforme subcultuur niet bepaald bevordert. Protest van studenten is in deze situatie dan ook geen sociaal protest, tegen de maatschappij als zodanig, protest dat zich buiten de gevestigde kanalen begeeft en een verandering van het "systeem" wil, maar politiek, instrumenteel protest, een middel binnen het systeem om een doel te bereiken. De intrinsieke waarde is geheel verschillend; juist hierdoor zal het waarschijnlijk niet zulke vormen aannemen als in de jaren zestig.

En toch. Sprak Fukuyama niet van het "einde van de ideologie"? Levert het einde van de ideologie ook niet het einde van de politiek op? Meer en meer lijkt een consensus te ontstaan over de geëigendheid van het kapitalistisch systeem, al dan niet met aanpassingen. Het waren precies deze omstandigheden die uiteindelijk mei 1968 voortbrachten. Frankrijk was verveeld, De Gaulle en rechts regeerden en leken te blijven regeren. Er was een politieke consensus van links tot rechts over de te volgen weg. Juist in deze situatie ontsproot het protest dat zich willens en wetens buiten het politiek systeem plaatste. Als er consensus over de te volgen weg ontstaat, en politiek meer en meer over details gaat, moet men juist oppassen dat de dissidente geluiden, waarvoor binnen het gevestigd politiek systeem geen plaats is, zich niet daar buiten uiten. **BB**

Zeg eens A

Lucella Carasso

In medialand is het de afgelopen tijd onrustig. Steeds meer omroepen zijn bezig commercieel te worden, de toekomst van het publiek omroep bestel is voorlopig een groot zwart gat. Twee omroepen besloten het zekere voor het onzekere te nemen; de EO en de VPRO gingen op weg naar de A-status, die zij uiteindelijk via een geheel eigen campagne ook behaalden. Interviews met campagneleider A. Mons van de EO en met de liever niet als campagneleider betitelde F. de Smit van de VPRO werpen een licht op de strijd om het bestaan van hun organisatie.

Een omroep verwerft de A-status als zij meer dan 450.000 leden telt. Daaronder is zij een B-omroep. Het ministerie van WVC stelt elk jaar vast hoeveel zendtijd er gevuld mag worden en verstrekt aan de omroepen een uurbedrag. Het commissariaat voor de media verdeelt vervolgens de zendtijd via de verdeelsleutel A staat tot B als vijf staat tot drie. Bij de herindeling van met name de tv-zendtijd per 1 oktober 1992 dreigden de enige twee B-omroepen, EO en VPRO, hun vaste avond kwijt te raken en versnipperd te worden. Voor deze organisaties de directe aanleiding om voor 1 december van 1991 de aanvraag voor A-status in te dienen.

De VPRO dacht een jaar geleden al aan de A-status, maar dit idee kreeg toen geen interne meerderheid. Vervolgens probeerde de omroep iets anders, aldus De Smit, scheidend directeur Algemene zaken, om in Hilversum toch het hoofd boven water te houden, namelijk samen met de NOS en de VARA een NRC-achtig kwaliteitsnet te maken. In de loop van juni trokken de NOS en de VARA zich echter terug en vanaf dat moment begon het A-gevoel dus weer te leven.

Bij de EO werd de grond pas iets later heet onder de voeten. Pas op 23 september 1991 werd besloten een wervingscampagne te starten. Mons, hoofd Public Relations, kreeg zo slechts een week voorbereidingstijd. Er werd binnen de EO een projectgroep opgericht, waarin van elke afdeling de eindverantwoordelijke zat, samen met de programmaleiding. Zelf vond Mons de projectmatige aanpak erg

leuk, de hiërarchie viel zonder problemen weg en veel dingen liepen soepeler. Het invoeren van electronic mail bijvoorbeeld ging opeens in drie dagen, terwijl men er al veel langer mee aan het aanmodderen was. In oorlog doet men uitvindingen, stelt Mons. De EO begon 1 oktober met 337.000 leden, nu zijn het er ruim 500.000. Hoe kan dat in zo'n korte tijd? Het kan niet, aldus Mons. En vervolgens, hoe het dan toch kon:

"De aanpak, helder en eerlijk, het juiste tijdstip, men heeft door de pulp die Nederland vandaag de dag over zich heen krijgt kennelijk nu behoefte aan een kwaliteitsomroep, en daarnaast de zege van God deden deze campagne slagen." Welke middelen werden bij de campagne ingezet? Om te beginnen wilden zij geen leden werven met een videoband of een muzikale fruitmand, de mensen moesten bewust lid worden. Er werden naar viereneenhalf miljoen a-select gekozen adressen in Nederland twee brieven gestuurd, de achterban werd in werking en de christelijke wereld op zijn kop gezet, aldus Mons. Hij heeft bewust geen bekende christenen willen exploiteren, zegt hij. Toch zal niemand ontkennen dat de openlijke bekering van de actrice Jip Wijngaarden in het programma "Overall en nergens" heel wat EO-leden heeft opgeleverd. Opvallend vond Mons dat veel (tienduizenden) rooms-katholieken uit het zuiden lid waren geworden. Waarschijnlijk omdat die zich op deze manier keren tegen de teloorgang van normen en waarden. Heeft Mons ooit gevreesd dat de A-status niet behaald zou

worden? Hij wil niet arrogant klinken, maar: nee, hij heeft nooit angst gehad. Hij zou er niet aan begonnen zijn als hij er niet in zou geloven, ook niet als HJ er niet in zou geloven overigens. "Als we er even niet meer uitkwamen gingen we met het team bidden, en waar zie je dat nog" aldus Mons, die heel blij was dat hij in zo'n goede sfeer kon werken. Als campagneleider heeft hij vooral geleerd dat relationeel management de sleutel voor succes is, je moet flexibel zijn en de sociale vaardigheden volkomen beheersen. Veel delegeren, geen bureau hebben, meer het "walking around". De vrouwelijke kant van het management ontwikkelen is belangrijk, het relationeel denken. En dat is iets wat ernstig wordt onderbelicht in deze prestatie-maatschappij. Hoe denkt de EO haar nieuwe leden vast te gaan houden in de toekomst? Allereerst zal de EO een soort wij-gevoel moeten creëren, vier keer per jaar een blaadje uitbrengen voor de tientjesleden, een band opbouwen. De extra zendtijd willen zij met bijvoorbeeld een dramaproductie opvullen, of iets voor ouderen, en meer aandacht aan het evangelie, en als de EO het niet met kwaliteit denkt te kunnen opvullen geeft zij haar zendtijd terug. Immers niet pulp met pulp bestrij-

De EO heeft 't maar Godsallemachtig makkelijk om A-omroep te worden. De VPRO moet 't met u doen.

Gireer of telefoneer een tientje naar de VPRO.

Als dank daarvoor krijgt u HET UUR cadeau, een unieke videoband met van de VPRO met werk van o.a. Kees van Kooten, Wim de Bie, Adriaan van Dis en Wim T. Schippers, wanneer u nu lid wordt. Echt een geschenk uit de hemel.

**HET UUR
VAN DE VPRO**

STOP DE VERLOEDERING. STEM VPRO.
Word lid. f. 10,-. Giro 250 000. Of bel 035-21 27 00 (9.00-24.00 uur)

den, zegt Mons. De echte Aalsmeerganger weet echter dat in de studio's van Joop van den Ende de EO op het moment bezig is met de opnames van het spelletjesprogramma Blackout. Toch zal de EO niet zo snel commercieel worden, in ieder geval nooit om er geld aan te verdienen, besluit Mons.

De VPRO begon op 1 oktober 1991 met 340.000 leden aan de campagne. Deze was in tegenstelling tot de EO zeer opvallend: de slogan "stop de verloedering" drong door tot elke uithoek van Nederland. Half augustus begon een klein team met De Smit als leider, de directeur Radio, de directeur Televisie, de directeur van de VPRO-gids en een art-director van buitenaf als kern aan de voorbereidingen. In september keurde de ledenraad hun plannen goed. Van te voren was al onderzoek gedaan naar de te benaderen doelgroepen. De VPRO koos voor een recht-voor-zijn-raap-aanpak, om zo te appeleren aan het ongenoegen van de achterban en om de verloedering van het publieke omroepbestel tegen te gaan. Begonnen werd met een mailing onder 330.000 gekochte VPRO-vriendelijke adressen.

Vervolgens schakelden zij de leden in en elk nieuw tientjeslid kreeg een videoband als premie. De gouden greep bleek echter, idee van Paans, directeur van de VPRO-gids, de actie "Beste Wervers": als je tien mensen lid maakte kwam je pasfoto in de Volkskrant, met vijftig kwam je op de radio en bij het aandragen van honderd nieuwe leden kreeg je twee minuten zendtijd op de televisie. Zo ontstond er vooral onder de studenten een ware wedloop. De 24-uurs marathon op het eind van de campagne zorgde nog voor een mooie eindsprint. Vanuit de VPRO zelf waren soms kritische geluiden te horen over de campagne, onder andere van Van Kooten en De Bie, was dat niet hinderlijk? Volgens De Smit heeft iedereen zich ingezet en was er geen interne verdeeldheid. Anders kan men zo'n campagne nooit beginnen, en om Van Kooten en De Bie moet je natuurlijk juist lachen! Of er ooit angst was dat het niet zou

lukken? Ja, die was er toch wel, vooral in het begin was het heel spannend; doordat men zich aanvankelijk niet telefonisch kon aanmelden maar per acceptgiro waren er na vijf dagen slechts twee nieuwe leden. Na twee weken werd echter duidelijk dat de kans op slagen groot was.

Concurrentie met de EO is er niet geweest, aldus De Smit, en naar het commissariaat voor de media toe hebben ze collegiaal samengewerkt. De toekomst van de VPRO? De A-status valt toevallig samen met de reorganisatie van de vereniging, deze wordt van drie delen één bedrijf. Er zal een aparte afdeling communicatie komen, die wordt belast met het vasthouden van de nieuwe leden. Hoe het nieuwe VPRO-lid er uit ziet? Vooral veel scholieren en studenten, maar verder wordt dat nog onderzocht. Wat de zendtijd betreft weet de VPRO nog niet precies wat ze daarmee gaat doen. We willen graag samen met de NOS op een net, aldus Smit. Het karakter van de programma's zal echter niet veranderen. De omroep zal ook niet commercieel worden,

dat past niet in de cultuur van het bedrijf.

Als leider van zo'n grootse campagne heeft De Smit ervaren dat je eigenlijk binnen het bedrijf niets anders aan je hoofd moet hebben dan in dit geval de campagne. Alles gaat heel erg snel, knopen moeten snel doorgehakt worden en er moet een persoon zijn die over alle kleine dingen na moet kunnen denken. Gewoon een uur achter je bureau zitten nadenken.

Opvallend is dat de beide omroepen in zo'n korte tijd een grootscheepse actie tot een succesvol einde hebben gebracht, zonder hulp van een bureau van buitenaf. Geheel op eigen kracht en met behulp van de Nederlanders die op traditionale wijze opkwamen voor de omroepen in nood. Volgens Mons was een dergelijke actie waar het hele bedrijf bij betrokken was verfrissend voor de organisatie en voor de mensen zelf. Misschien is het een tip voor ingeslapen organisaties ook eens naar een A-niveau te streven? BB

Democratie als hartstocht

Een boek van Ed van Thijn

Jantien van 't Hof

In november van het afgelopen jaar is het boek "Democratie als hartstocht" van Ed van Thijn, burgemeester van Amsterdam, verschenen. Het bevat dertien artikelen die Van Thijn in zijn loopbaan als politicus heeft geschreven. Van Kooten en De Bie staken nogal de draak met het boek en met de auteur. Van Thijn is natuurlijk een dankbaar persoon om te imiteren, maar in hoeverre moeten we hem nu serieus nemen?

Democratie

Een belangrijk thema in het boek is de vorm van onze democratie. Volgens Van Thijn is democratie op zichzelf niet achterhaald, alleen de vorm die wij eraan hebben gegeven is aan vervanging toe. Hij geeft hier een aantal redenen voor. Ten eerste is het principe van de democratie niet consequent doorgevoerd: de burgemeester en Commissaris der Koningin

worden benoemd en ook de minister-president is niet rechtstreeks gekozen. Dit manco tast de werking van het algemeen kiesrecht aan, waardoor kiezers te weinig beïnvloedingsmogelijkheden hebben.

Ten tweede moet de overheid in deze tijd veel medewerking van de burgers vragen, vanwege bezuinigingen en milieubeleid. Als de burger het idee heeft geen invloed te hebben

op de beleidsvoering zijn dergelijke maatregelen voor hem moeilijk te accepteren.

Ten derde is het handhavingsbeleid van de overheid niet effectief. Dit tast het rechtvaardigheidsgevoel van mensen aan en dat leidt tot meer normloosheid en criminaliteit.

Om deze problemen op te lossen is het volgens Van Thijn noodzakelijk de kiezer meer directe invloed te geven. Op landelijk niveau betekent dit dat men invloed moet kunnen uitoefenen op de vorming van de regering. Daarvoor zijn een aantal mogelijkheden. Zoals het systeem dat door Daudt is voorgesteld. Bij de verkiezingen krijgt men twee keuzemogelijkheden, één voor een partij en één voor een minister-president. Voor de laatste categorie kunnen zich twee mensen kandidaat stellen, afkomstig uit de twee grootste partijen. Een ander mogelijk systeem is dat van de gekozen kabinetsformateur, die als hij er in slaagt een kabinet te vormen, daarvan zelf de minister-president wordt. Dit systeem is samen met een gematigd districtenstelsel door onder andere Van Thijn in de Tweede Kamer voorgesteld in 1972, maar het werd toen verworpen.

Op lokaal niveau zou directe invloed van de kiezer een gekozen burgemeester en Commissaris der Koningin betekenen. Doordat deze personen nu nog benoemd worden, is hun ambt langzamerhand uitgehold. Wat voor taken heeft een Commissaris der Koningin nu nog? Het burgemeestersambt is ook aan erosie onderhevig (behalve in Amsterdam natuurlijk). Hierdoor worden bestuurlijke kwaliteiten verspild. Een gekozen burgemeester krijgt door zijn legitimiteit vanzelfsprekend ook meer macht.

Na het debat in 1972 over de gekozen formateur was het onderwerp "zo dood als een pier", aldus Van Thijn. Vanaf toen gold het *adagium* dat je geen oude koeien uit de sloot moet halen. De opspraak is afgekocht met een beetje inspraak; door de indruk te wekken positief te staan tegenover meer inspraak, maar toch enig voorbehoud te maken, wist men te voorkomen dat er echt fundamentele wijzigingen doorgevoerd werden. Het is

daarom niet verwonderlijk dat het onderwerp ook nu weer in de belangstelling is komen te staan.

Politiek

Van Thijn wijdt in zijn boek twee artikelen aan het kabinet-Den Uyl. Eén van die artikelen is een evaluatie van de kabinetsperiode. Van Thijn gaat in op een aantal vraaggesprekken die met ministers uit die periode zijn gehouden. Een deel van het artikel is gewijd aan de bureaucratie waarmee de ministers te maken kregen en is voor ons bestuurskundigen interessant. Uit de gesprekken bleek, dat niemand te klagen had over de loyaliteit van de ambtenaren. Het was wel moeilijk om ze "mee" te krijgen met het nieuwe beleid. Minister Pronk: "Men zal ons niet boycotten, maar echt bijdragen tot beleidsvernieuwing, nee."

Opzienbarend is dat men klaagt over een gebrek aan mankracht om de grote beleidsveranderingen die het kabinet in het hoofd had, voor te bereiden. Van Dam: "We hebben het uiterste gevraagd, ook van de mensen op het departement. Het was werkelijk op het randje af. We merkten het, de mensen knapten af, werden ziek..." Om met dit probleem te kunnen omgaan, pleit Van Thijn voor een doelmatiger departementale indeling, waarbij het aantal adviesinstanties zal moeten worden verminderd en gedemocratiseerd. Belangrijk is ook dat de ministers greep hebben op het tempo van de beleidsuitvoering.

Het kabinet heeft veel plannen niet kunnen realiseren vanwege tijdnood. Veel ministers klaagden over een gebrek aan planmatigheid. Dit werd echter ook veroorzaakt door een lange reeks incidenten die het kabinet achtervolgde.

Over de samenwerking met het CDA worden ook interessante uitspraken gedaan. Duisenberg: "Kijk, het CDA is een partij die steeds weer zegt, als het op functionele veranderingen aankomt: ho, tot hier en niet verder, dan breken we met je." En Den Uyl: "Het CDA probeerde de suggestie te wekken een hervormingsgezinde partij te zijn. Een feit is, dat

sommige CDA-ministers belangrijke hervormingsvoorstellen indienden. Maar in een kabinet met de PvdA heeft het CDA toch permanent de neiging tot afremmen." Dit doet denken aan de klacht van Van Thijn over bestuurders die progressief willen lijken ten opzichte van staatkundige vernieuwing maar toch weten te voorkomen dat er iets verandert.

Tolerantie

Er is nog een belangrijk thema in het boek, dat vooral in de later geschreven artikelen aan bod komt, namelijk discriminatie en tolerantie in de samenleving. Als jood heeft Van Thijn er zelf ook mee te maken gehad. In zijn verhaal "Amsterdamse pleinen" vertelt hij dat hij jaren na de oorlog midden in Amsterdam eens van zijn fiets is getrokken vanwege zijn afkomst.

Het interessante aan het artikel over tolerantie is dat Van Thijn daarin probeert de grens van de tolerantie aan te geven. Het is immers de vraag in hoeverre men niet-tolerante groeperingen moet tolereren. De grens ligt voor Van Thijn daar waar de wet op grote schaal met voeten wordt getreden. Daarbij is gelijke rechtsbedeling van groot belang. Dat is bij Van Thijn een terugkerend punt. Tolerantie, maar ook de democratische orde staat of valt met een effectief handhavingsbeleid, met gelijke behandeling van burgers. Het is immers moeilijk te verteren als jij moet vechten om een vergunning te krijgen voor het bouwen

van een schuurtje in de tuin, terwijl verderop de drugsverslaafden met rust gelaten worden.

Conclusie

Wat moeten we met het boek van Ed van Thijn? "Democratie als hartstocht" kent een aantal interessante momenten. Het is bijvoorbeeld aardig om te zien hoe de staatkundige vernieuwing bij Van Thijn steeds in de belangstelling is gebleven. Het boek heeft echter enkele zeer zwakke punten. Van Thijn heeft niet bepaald een heldere schrijfstijl, hij is een beetje warrig en werkt niet erg systematisch. Het grootste manco van het boek is echter, dat Van Thijn niet de moeite heeft genomen het leesbaar te maken. Van Thijn heeft voornamelijk spreekbeurten in het boek gepubliceerd. De lezer mist de voorgeschiedenis, soms ontbreken zelfs de stellingen van een congres waar Van Thijn op reageert. Dit is een wel heel gemakkelijke manier van publiceren.

Van Thijn heeft best iets te melden, dat blijkt wel uit het eerste artikel dat hij in 1991 speciaal voor het boek heeft geschreven. Als hij dit artikel had uitgebreid met zijn ideeën over tolerantie en het daarbij had gelaten, (en eventueel de geïnteresseerden had verwezen naar het boekje dat over het kabinet-Den Uyl is verschenen met de vraaggesprekken met de ministers) dan had hij ons een groter plezier gedaan. Maar dan had hij geen f34,50 voor het boekje kunnen vragen... §§

Van de voorzitter

Jurgen Mink, voorzitter B.I.L.

Net twee maanden aan het werk maar toch al het idee hebben dat je er al jaren zit. De afgelopen periode is in een sneltrein vaart verlopen. Goed en wel het nieuwe jaar begonnen, zijn de activiteiten van het bestuur tot op grote hoogte gekomen. Met name de boekenverkoop is nu een tijdrovende bezigheid voor mijn boekencommissaris die echter alle hindernissen die er bij een dergelijk groot project komen kijken moeiteloos neemt. Alle commissies zijn ook hard aan het werk, de T.U.B. maakt overuren om aan de toenemende vraag naar tijdbesparend studiemateriaal te voldoen, de feestcommissie heeft haar eerste feest achter de rug dat ondanks de magere opkomst

voor de aanwezigen toch een zeer geslaagde avond was, en de excursiecommissie is hard bezig met de voorbereiding om het ministerie van defensie te gaan bezoeken.

Kortom, het loopt allemaal. Toch ontkom je er niet aan om gedurende een stille overpeinzing eens achterom te kijken. Hoe is alles verlopen en is het zo gegaan zoals ik verwacht had en zo ja zal het ook zo gaan in de nabije toekomst? Allerlei vragen die belangrijk zijn om te voorkomen dat je slechts mee drijft in de grote stroom van een bestuursjaar. Constante evaluatie van alles wat je doet is noodzakelijk om dingen in de toekomst beter te laten verlopen.

Bij die evaluatie moet je niet constant uitgaan van een bestaande situatie maar proberen om tot nieuwe zienswijzen te komen waardoor je een bepaalde situatie met een heel ander oog bekijkt. Dit is af en toe moeilijk omdat als je in een bestaande organisatie binnenkomt je toch om te beginnen probeert het wezen en functioneren van die organisatie zo snel mogelijk te doorgronden en je eigen te maken. Een gevaar hierbij is al snel dat je jezelf conformeert aan de bestaande waarden en normen van die organisatie. De organisatie gaat dan al snel het handelen van de personen die erin werkzaam zijn domineren waardoor de organisatie in haar functioneren steeds hetzelfde zal blijven.

Deze pragmatische en incrementalistische wijze waarop je als onderdeel van die organisatie werkzaam bent, heeft als groot nadeel dat ideeën, initiatieven en creativiteit al snel ondergesneeuwd raken. Dat zou jammer zijn want mensen zijn nu eenmaal graag op zoek naar onbekende en nieuwe zaken.

Nu is de B.I.L. geen echt voorbeeld van de hierboven geschetste situatie, maar bepaalde overeenkomsten zijn er toch wel zeker en ik beschouw het als een van mijn belangrijkste taken om te zorgen voor een klimaat, zowel binnen het bestuur als wel binnen de gehele vereniging, waarin creativiteit en initiatief gestimuleerd wordt. Om tot die creativiteit te komen moet je af en toe op open wijze door middel van een "Umwertung aller Werte" al je werkzaamheden en activiteiten grondig herzien en evalueren. De resultaten van die evaluatie moeten dan de basis vormen voor je nieuwe activiteiten.

Op zijn tijd is het erg nuttig om onder het genot van een biertje en in het gezelschap van enkele betrokken leden eens afstand te nemen van de dagelijkse sleur en open te gaan discussiëren en filosoferen over de toekomst van de vereniging. Zo'n avondje is mij onlangs overkomen en heeft mij aan het denken gezet, ik ben dus "geprikkeld" door de leden in plaats van omgekeerd.

Met de nieuwe plannen van de heer Ritzen zullen de studenten van de lichte 1991 en later, wezenlijk anders zijn dan de studenten van de voorafgaande jaren. Er zal in toenemende mate minder ruimte overblijven voor activiteiten naast de studie. De tijd die er overblijft zal beter besteedt moeten gaan worden. Daar komt de B.I.L. om de hoek kijken, want gaan deze mensen in hun beperkte vrije tijd op zoek naar vertier of gaan zij op zoek naar de grenzen van hun talenten in de vorm van actief participeren binnen de vereniging.

Dat brengt mij dan ook bij de vraag wat de bovenstaande ontwikkelingen voor consequenties hebben met betrekking tot het aantal actieve leden. Waar moet de B.I.L. heen in de komende jaren? Moet het een allesomvattende algemene vereniging worden waarin het wetenschappelijke aspect een van de vele in een variëteit van activiteiten is? Of moet het misschien een boekenclub voor bestuurskunde-studenten worden die ook lezingen en uitstapjes organiseert? Feit is dat het aantal activiteiten in de komende jaren zal moeten afnemen. Dat biedt echter weer de mogelijkheid om de bestaande activiteiten kwalitatief meer inhoud te geven. De grote vraag is dus waar we de komende jaren de accenten moeten gaan leggen.

Ik kies de zekere weg door de leden op te roepen om gezamenlijk onze weg te kiezen en zo met de B.I.L. een nieuwe, andere toekomst op te gaan. Ik hoop dan ook voor 1992 dat dit het "grote meedenk jaar" zal gaan worden. §§

B.O.O.S.

Anne Hans van der Herberg, voorzitter Bestuurskunde Overleg Orgaan Studenten

Alle bestuurskunde-studenten die zitting hebben in het bestuur van de universiteit, zijn verenigd in B.O.O.S., het bestuurskunde overleg orgaan studenten. B.O.O.S. is een opvallende naam. Niet dat wij nu "boos" zijn of zo, maar het is een naam die makkelijk onthouden wordt.

Alle bestuurskunde-studenten uit de universiteitsraad, de faculteitsraad, de studierichtingscommissie en het vakgroepbestuur, in totaal zo'n twintig mensen, zitten in B.O.O.S.. Daarnaast hebben de voorzitter van de B.I.L., een lid van de redactie van Bestuurskundige Berichten en de ombudsman zitting in het studentenoverleg. Samen sta je sterk: en dat klopt!

Wat doen wij? Wij bespreken allerlei zaken die leven binnen en buiten de vakgroep (vaak in samenspraak met docenten), om deze vervolgens aan de orde te stellen in commissies en besturen. We overleggen welk standpunt we in zullen nemen bij de behandeling van een bepaalde kwestie en wie actie zal ondernemen. Ik zal een paar voorbeelden geven. Vorig jaar heeft B.O.O.S. actief meegeholpen aan de overgangsregeling voor studenten die van het oude DII naar het nieuwe DII wilden stappen. Maar we hebben ook problemen ten aanzien van tentamens, de kosten van literatuur, de informatievoorziening naar studenten toe etcetera besproken. Afgelopen jaar zijn een aantal van deze problemen bij de visitatiecommissie aan de orde gesteld. Kortom, een heel scala van onderwerpen. Het overleg wordt geleid door de voorzitter en vindt elke eerste dinsdagavond van de maand plaats. Heb je zelf iets wat je bij ons aan de orde wilt stellen, dan ben je van harte welkom. Neem dan contact op met Leo van Malland, de ombudsman, of met mij. B.O.O.S. is afgelopen jaar succesvol gebleken en we gaan dat dit jaar voortzetten.

In de nu volgende stukjes lichten enkele deelnemers van B.O.O.S. hun rol toe.

Het vakgroepbestuur

Digna van Herwaarden

Binnen het universitaire bestuur is een aantal organen waarin docenten, ondersteunend personeel en studenten samen besluiten nemen. Het vakgroepbestuur, dicht bij huis, is een van deze organen.

Dit vakgroepbestuur, waarin dus ook studenten met stemrecht zitten, bepaalt de hoofdlijnen van het beleid van de vakgroep bestuurskunde. Maar alle uiteindelijke beslissingsbevoegdheid omtrent bestuurskundige zaken berust bij het vakgroepbestuur.

Benoemingen, financiën, internationalisering, DII/DIII, visitatie en vele onderwijs- en onderzoekszaken zijn onderwerpen die in de vergaderingen aan de orde komen.

De student-leden kunnen en laten(!) hierbij hun stem horen. We proberen de belangen van de gehele bestuurskundepopulatie te behartigen, knelpunten met betrekking tot het onderwijs op te sporen, opbouwende kritiek

te leveren, zoals bij de visitatie, en de kwaliteit van het onderwijs te bewaken. Voor problemen of opmerkingen met betrekking tot je studie kun je altijd naar één van de student-leden stappen!

Ombudsman

Leo van Malland

Zoals in het bovenstaande al vermeld werd, is de ombudsman een onderdeel van B.O.O.S. Sommige bestuurskunde-studenten hebben al met mij gesproken over problemen die zij ondervonden bij de studie bestuurskunde. Een prima zaak. Wanneer wij weten wat er leeft onder de studenten en wat er zoal mis kan gaan met de studie, kunnen wij effectief reageren. Schroom daarom niet om met klachten, vragen of suggesties over bestuurskunde mij aan te spreken wanneer je me ziet rondlopen of op het spreekuur dat ik heb op woensdag van 15.00 tot 16.00 uur in de B.I.L.-kamer SA-05 (tel. 071-273696). **BB**

- 1 Mark Croijmans (1988), redactie BB;
- 2 Leo van Malland (1988), ombudsman B.O.O.S.;
- 3 Anne Hans van der Herberg (1986), vakgroepbestuur, voorzitter B.O.O.S.;
- 4 Gert-Jan de Jong (1990), secretaris B.I.L.;
- 5 Lieke van de wiel (1989), vakgroepbestuur;
- 6 Ingrid Quarles van Ufford (1988), studierichtingscommissie;
- 7 Marc Fox (1991), studierichtingscommissie;
- 8 Renee Verhulst (1989), studierichtingscommissie;

- 9 Digna van Herwaarden (1988), vakgroepbestuur;
- 10 Marieke Vaandrager (1988), studierichtingscommissie;
- 11 Angeliqne Brummans (1988), vakgroepbestuur;
- 12 Chantal Hendriks (1989), vakgroepbestuur;
- 13 Wouter Dekker (1988), vakgroepbestuur;
- 14 Edwin Kools (1989), vakgroepbestuur;
- 15 Jan Willem van Herpen (1989), studierichtingscommissie.

Stageberichten

John Zevenbergen

Als bestuurskunde-student ben je voor je stage niet gebonden aan de overheid, maar kun je ook in de private sector terecht. Zo loopt Nery Duivenvoorden momenteel stage bij de NMB Postbank Groep. Ze is inmiddels vijfdejaars en koos indertijd voor de studie bestuurskunde, omdat de interdisciplinaire benadering haar erg aansprak. Via bekenden kwam Nery aan deze interessante stageplaats. Vanuit Bloomington in de USA schreef ze een brief en terug in Nederland kon ze 1 september 1991 direct aan de slag.

Zoals bekend zijn de NMB en de Postbank in 1989 gefuseerd en dat biedt de bestuurskundige natuurlijk een uitstekende mogelijkheid voor het verrichten van onderzoek naar orga-

nisatieculturen. Een korte blik op de cultuur van de twee verschillende bedrijven levert al snel het beeld op van de snelle-jongen-in-pak bij de NMB versus de meer ambtelijk inges-

telde werknemer in spijkerbroek bij de Postbank. Je kunt je voorstellen dat het samensmelten van deze twee verschillende culturen tot een nieuwe gemeenschappelijke cultuur niet vanzelf gaat en zeker problemen met zich mee zal brengen.

Nadat de Ondernemingsraad van de Postbank de interne onvrede omtrent de cultuurverschillen aan de pers had medegedeeld stelde de Raad van Bestuur een stuurgroep in met de opdracht een nieuwe cultuur te ontwikkelen, die de sterke kanten van beide bedrijven zou benadrukken. De stuurgroep ontwikkelde een "gewenste" cultuur met de volgende elementen: "Wij zijn een ondernemende groep, wij zijn professioneel, wij gaan open en eerlijk met elkaar om en wij geven elkaar de ruimte binnen het geheel van een krachtige groep." De gewenste cultuur werd onder alle 23.000 medewerkers per brief verspreid. Samen met de afdelingshoofden stelden de werknemers vervolgens een actieplan op hoe de gewenste cultuur bereikt zou moeten worden.

24

Het onderzoek van Nery moet eventuele discrepanties aan het licht brengen tussen de twee culturen voor de fusie, de huidige cultuur en de gewenste cultuur, zoals die door de stuurgroep is vastgesteld. Wanneer er inderdaad een discrepantie blijkt te bestaan tussen de gewenste en de huidige cultuur zal ze tevens sturingsinstrumenten weergeven die deze discrepantie kunnen verkleinen.

Voor het doen van dit onderzoek kwam ze terecht op de afdeling "corporate strategy" en kreeg een eigen bureau met computer tot haar beschikking. De afdeling bestaat uit drie medewerkers en is een staforgaan, dat adviezen geeft aan de Raad van Bestuur. Zowel binnen deze afdeling als daarbuiten is men erg enthousiast over het verschijnen van een studente, die nog niet gehinderd door werkervaring eens een frisse kijk kan geven op hun dagelijkse bezigheden. Ze wordt begeleid door twee personen van de afdeling, die tijd voor haar nemen en altijd alle medewerking geven, die nodig is.

Nery heeft een theoretisch kader ontwikkeld, waarbij ze gebruik heeft gemaakt van verschillende cultuurtheorieën uit de sociale wetenschappen. Om de culturen vast te kunnen stellen werkt ze met acht dimensies:

- procesgericht versus resultaatgericht;
- werkgericht versus mensgericht;
- organisatiegebonden versus professioneel;
- gesloten versus open;
- losse versus strakke controle;
- normatief versus pragmatisch;
- traditioneel versus innovatief;
- hiërarchie versus democratie.

Met de theorie in haar achterhoofd heeft ze door de hele organisatie heen allerlei werknemers geïnterviewd. Ze had het voordeel dat ze als student niet als bedreiging werd gezien, waardoor iedereen erg open was. Op deze manier kreeg ze een goed beeld van de vroegere en huidige cultuur en de verschillen daartussen. Ook sprak ze met leden van de stuurgroep, wat haar een beter inzicht verschafte in de door hen omschreven gewenste cultuur.

Op het moment van dit interview was haar onderzoek nog niet afgerond, zodat ze mij nog geen definitieve resultaten kon geven. Toch kon ze er wel al iets over zeggen.

Ten eerste was in ieder geval vast komen te staan dat er wel degelijk discrepanties zijn tussen de huidige en de gewenste cultuur. Daarnaast heeft ze ook al een idee hoe dit te verklaren valt en hoe dit anders zou kunnen. Haar veronderstelling is namelijk dat de gewenste cultuur alleen bereikt kan worden, wanneer het elementen bevat van de vroegere cultuur. Dit is onder andere gebaseerd op het feit dat de huidige cultuur ook duidelijk elementen bevat van de culturen van voor de fusie. De stuurgroep heeft hier waarschijnlijk te weinig rekening mee gehouden, wat een oorzaak kan zijn voor de nu aanwezige discrepantie.

Hoewel haar stage nog niet helemaal afgelopen is, heeft ze er nu toch al veel van geleerd.

Ten eerste vereist het doen van onderzoek veel doorzettingsvermogen en zelfstandigheid. Ten tweede heeft ze geleerd op een andere manier met wetenschap om te gaan. Ze koppelt haar scriptie aan dit onderzoek en dan wordt er verwacht dat ze niet alleen kennis reproduceert, maar dat ze ook met een eigen inbreng komt.

Het enige negatieve punt, dat haar stage kent is de lange reistijd van drie uur. Dit betekent namelijk elke ochtend om kwart over zes op en om zeven uur 's avonds pas weer thuis, waarna ze moe op de bank ploft en vroeg naar bed gaat. Het studentenleven heeft ze met andere woorden voor een half jaartje vaarwel

gezegd.

Tenslotte heb ik haar de vraag gesteld of haar interesse nu meer richting bedrijfsleven of overheid gaat en of deze stage daar nog van invloed op is geweest. Ze vertelde dat ze zich altijd al meer aangetrokken heeft gevoeld tot het bedrijfsleven, omdat daar volgens haar resultaatgerichter gedacht wordt dan bij de overheid. Toch koos ze bewust voor bestuurskunde, aangezien de generalistische benadering haar het meeste aansprak. Ze heeft er nooit spijt van gekregen en is ervan overtuigd dat heel veel bestuurskundige kennis direct toepasbaar is op bedrijven. ☺☺

Dynamisering van een kunde: ACES

Peter van Keulen

Sinds het studiejaar 1989-1990 bestaat het Academisch Centrum voor Experimenten met Simulatie (ACES). Dit project van de gezamenlijke studierichting bestuurskunde van de Erasmus Universiteit en de Rijksuniversiteit Leiden heeft tot doel onderzoek, ontwikkeling en ontwerp van interactieve simulaties en spellen voor bestuurskundig onderzoek en onderwijs. Het nut van het spelen van "spelletjes" wordt door menig student en zelfs menig wetenschapper vaak onderschat. Dit komt mede doordat men niet exact weet wat zich afspeelt aan het game-front. Dit is de voornaamste reden voor dit artikel.

25

Spelsimulatie (ook wel *gaming/simulation* genoemd) is een techniek die voortkomt uit het militaire bedrijf. Al sinds de achttiende eeuw worden oorlogsspellen gebruikt voor de analyse van mogelijk strategische en tactische problemen op de slagvelden. Sinds de tweede wereldoorlog heeft de militaire spelsimulatie een zeer grote vlucht genomen als middel voor analyse en anticipatie. Zo speelde *gaming* een belangrijke rol in bijvoorbeeld de Vietnam-oorlog en ook voor 17 januari 1991 werden er in de *war-room* van het Pentagon verscheidene spel-scenario's gesimuleerd voor de aanval op Irak.

Mede via de zogenaamde *Management- of Business games* is *gaming* doorgedrongen naar allerlei andere terreinen waaronder sinds de laatste jaren ook de non-profit sector. Geurts (1981) omschrijft *gaming* in zijn proef-

schrift als de nabootsing van een systeem, door personen in een aantal verschillende maar samenhangende rollen de processen in dat systeem in geabstraheerde vorm te laten spelen.

Op vier terreinen vindt (spel)simulatie haar toepassing: onderwijs, onderzoek, beleidsvoorbereiding en consultancy. In het bestuurskundig onderwijs is *gaming/simulation* niet alleen geschikt voor het aanleren en verbeteren van professionele vaardigheden, maar ook om kennis en inzicht te krijgen in complexe verschijnselen. Dit verklaart het groeiend gebruik in opleidingstrajecten en organisatie-advisering. Als onderzoeksinstrument blijkt *gaming/simulation* uitermate geschikt om inzicht te verkrijgen in complexe configuraties van samenhangende verschijn-

selen. Bij de **beleidsvoorbereiding** kan *gaming/simulation* zowel hulp bieden bij de implementatie als wel het inzicht vergroten in maatschappelijke processen. Bij de **consultancy** wordt *gaming/simulation* toegepast bij de grote adviesbureaus die allen een zogenaamd "spelcentrum" hebben.

Het manipuleerbaar weergeven van een complex systeem, wat bij simulatie plaatsvindt, kan tot doel hebben het inzicht in de structuur van dat systeem te vergroten. Voorts kan men om te kunnen anticiperen op de verandering van het systeem een simulatie opzetten. Bij de (spel)simulatie wordt een beschrijving gegeven van een werkelijk systeem door middel van een verzameling in de werkelijkheid te onderkennen samenhangen tussen variabelen. Een aantal van die variabelen kunnen ook in de werkelijkheid beheerst of bestuurd worden (=stuurvariabelen). Een spelsimulatie wordt nu gecreëerd door een deelnemer of deelnemend team beslissingen te laten nemen betreffende deze stuurvariabelen. Door middel van besluitvorming moet men trachten tot de beste resultaten te komen.

Volgens prof.dr.J.H.G. Klabbers (Sterke en zwakke kanten van (spel)simulatie, 1990) zijn de sterke kanten van dergelijke *management games/simulaties*:

- 1 In de werkelijkheid zijn besluiten moeilijk te traceren omdat deze in de organisatie op verschillende plaatsen op verschillende tijdstippen worden genomen. Spelersgroepen ontmoeten elkaar gewoonlijk op één plaats en de begeleider (onderzoeker) kan het gehele besluitvormingsproces en de onderlinge reacties van de spelersgroepen observeren.
- 2 Spelsimulatie kan gedrag uitlokken dat in de werkelijkheid onder de oppervlakte blijft. Dit komt vooral door de tijdsfactor (samendrukken van tijd).
- 3 "Management games laboratoria" maken het mogelijk te experimenteren met een management-omgeving die meerdere doelen bevat. Daardoor zijn het geschikte mid-

delen voor het leren omgaan met besluitvorming in complexe situaties met haar uitdagingen en risico's.

De zwakke kanten van *management games/simulaties* zijn:

- 1 Spelen hebben een geringe generaliseerbaarheid. De besluitvormingscontext is vaak realistisch maar de organisatorische context vaak niet (te simpel!).
- 2 Kosten van ontwikkelen, onderhouden en runnen van een game zijn vaak hoger dan het uitvoeren van eenvoudige oefeningen.
- 3 Ondanks de hoge realiteitswaarde van spelen zijn risico-elementen zoals het verdienen of verliezen van geld, gevolgen voor de loopbaan en andere reële gevolgen van beslissingen moeilijk te simuleren.
- 4 Het evalueren van management games is een notoir moeilijke zaak.

De traditie van spelsimulatie heeft geleid tot het ontstaan van een groot aanbod van zogenaamde *off-the-shelve games* (kant en klare spelen). Daarnaast is er zich een nieuwe trend aan het ontwikkelen namelijk die van de *tailor-made games* en *frame games*. De kracht van deze games schuilt in het feit dat ze een probleem met de spelsimulatie kan aanpakken dat zo complex en uniek is dat een kant en klaar game de problematiek zou versimpelen of geweld aan doen.

Eén van de *gaming* "goeroes" is R. Duke, werkzaam aan de Universiteit van Michigan. Hij beschouwt *gaming* als een van de "talen van de toekomst" daar naar zijn mening *gaming* een aantal eigenschappen bevat die het *game* uitstekend geschikt maakt voor het geïntegreerd overdragen van informatie.

Bij de koppeling van de beschreven theoretische basis aan het materieel object van bestuurskunde komt men bij het Academisch Centrum voor Experimenten met Simulatie (ACES) tot de volgende twee aandachtsvelden:

- 1 Public management: vraagstukken van organisatie en beheer met betrekking tot de toedeling van waarden door het openbaar

bestuur en de produkten van (im)materiële goederen en diensten door overheid-instellingen.

- 2 Policy exercise: vraagstukken van overheidsbeleidsvorming en besluitvorming over beleidsopties en alternatieven in de context van maatschappelijke (inter) nationale, fysische, economische, politieke en sociaal-culturele ontwikkelingen en randvoorwaarden.

Een benadering van achtergronden en verschillende invalshoeken op (spel)simulatie wordt gegeven bij het keuzevak Simulatie: Theorie en Methode, dat het tweede semester in Rotterdam gevolgd kan worden. In Leiden houdt ACES zich bezig met (verdere) ontwikkeling van diverse spellen. Eén daarvan is het spel "In de ban van de IJzeren Ring". Dit spel (inmiddels in December gespeeld door propedeuse studenten) heeft het verkrijgen van inzicht in besluitvorming in een complexe situatie tot doel. De theorieën van de IJzeren Ring (Van de Berg en Molleman) en het Strijdpuntnetwerk (Heclo) worden toegepast

op de landbouwsector, welke zich in het spel laat verdelen in drie actoren: het Ministerie van Landbouw, het Landbouwschap en de Vaste Kamercommissie van landbouw. Gedurende twee spelronden trachten de spelers tot besluitvorming te komen over twee strijdpunten mede onder druk van tijd en verhanding van standpunten. De uiteindelijke versie van dit spel kent tevens een competitief element. Dit houdt in dat het resultaat van een spelersgroep kwantitatief vergeleken kan worden met een andere spelersgroep.

Het Academisch Centrum voor Experimenten met Simulatie geeft aan dat de management studie bestuurskunde een allesbehalve statische studie behoeft te zijn. De potentiële dynamiek van *gaming* toegepast op het object van bestuurskunde weerlegt een veelal ongepaste kritiek op deze jonge studierichting als zou deze saai, vaag en weinig interessant zijn.

Voor meer informatie over ACES kan de studiegids van dit jaar geraadpleegd worden (blz.180). BB

HSL: Halveert Straks Leiderdorp?

Roger Jolly

Een spook waart door Leiderdorp - het spook van de TGV. Burger, raadslid en wethouder zijn beducht voor het snelheidsmonster. Als de TGV daadwerkelijk door Leiderdorp zal rijden zal ongeveer de helft van de bebouwde kom gesloopt moeten worden. Wat kan een gemeente doen tegen die overheidsdwang?

Een woord vooraf

Laat het eerst duidelijk zijn dat dit stuk niet bedoeld is om een mening te geven voor of tegen de aanleg van een hoge snelheidslijn door Leiderdorp. Natuurlijk, als Leiderdorper heb ik er wel een mening over, maar die is voor dit stuk niet relevant. Ik zal dus niet zeggen dat ik tegen het bouwen van een Aswan-dam door een Leidse randgemeente ben. Nee, dit stuk is zuiver bedoeld om te bekijken wat Leiderdorp heeft gedaan om de

aanleg van een hoge snelheidslijn te voorkomen.

Verder is het van belang even de terminologie van dit stuk uit een te zetten; er is namelijk sprake van een aantal afkortingen dat bij dit onderwerp gebruikt worden.

TGV: Train à Grande Vitesse; de hoge snelheidstrein. De Nederlandse afkorting die soms wordt gebruikt is HST. Vaker heeft men het echter over de baan waarover de trein zal komen te rijden, de aanleg daarvan is immers

het grote probleem. Men heeft het dan over de Hoge Snelheidslijn of HSL.

Een korte historie

Al in 1984 is er internationaal overleg over de ontwikkeling van een HSL-net tussen Parijs-Brussel-Keulen/Amsterdam. De eerste bezwaren tegen een nieuwe flitstrein-spoorlijn tussen Amsterdam en Rotterdam komen eind 1986 naar voren als een "Haalbaarheidsstudie" verschijnt van een internationale werkgroep. De Provinciale Staten van Zuid-Holland spreken zich het volgend jaar al uit voor een verbetering van het bestaande tracé ten noorden van Rotterdam in plaats van de aanleg van een geheel nieuw traject.

Voor de eventuele verwezenlijking van een HSL in Nederland is zowel een Planologische Kernbeslissing (PKB) als een Tracévaststelling nodig. Beide besluiten moeten vergezeld gaan van een Milieu Effect Rapportage. Halverwege 1987 laat het ministerie van Verkeer en Waterstaat in de "Startnotitie voor de MER betreffende de HSL" weten welke alternatieven er zijn, maar de tracé's worden slechts schetsmatig aangegeven. Duidelijk is echter dat de mogelijkheid bestaat van een tracé door het Groene Hart ten oosten van Zoetermeer en een aan de A4 gekoppelde variant ten westen van die gemeente. De notitie gaat ervan uit dat de MER/Tracénota in juni 1988 gereed zal zijn.

Op 25 juni van dat jaar spreekt Zoeterwoude zich als eerste gemeente in de regio uit tegen een nieuw tracé en voor een verbetering van de bestaande verbinding. De Gedeputeerde Staten van Zuid Holland spreken zich de volgende maand uit tegen een Groen Hart tracé. Indien er een nieuwe lijn moet komen, geeft het college de voorkeur aan een bundeling met rijksweg A4.

Het college van B&W van Leiderdorp plaatst diezelfde maand kritische kanttekeningen bij beide varianten.

In september 1988 overleggen zeventien gemeenten ten noorden van Rotterdam over de op 19 juli bekend gemaakte "voorlopig tracé's" met Rijkswaterstaat. Hier worden voornamelijk "landschappelijke bezwaren"

geuit tegen het tracé ten oosten van Zoetermeer. Het verslag van dit overleg is tot 1990 het laatste officiële stuk dat de gemeente Leiderdorp over de HSL ontvangt.

Op vijf maart 1991 wordt de HSL-nota aan de Tweede Kamer aangeboden en veroorzaakt een schok in de betrokken gemeenten.

De Tracé's

Voor het spoor tussen Amsterdam en Rotterdam kan men globaal vier tracé's onderscheiden, drie nieuwe en een bestaand. Zij worden respectievelijk aangeduid als de A, B, C en Nul-plus tracé's. Tracé C wordt eigenlijk in geen enkele beschouwing echt serieus genomen, omdat het Schiphol links laat liggen.

Tracé A loopt via de Schiphollijn van Amsterdam tot Nieuw Vennep. Daar kan de TGV via een nieuw aan te leggen spoor, op volle snelheid verder oostelijk langs Zoetermeer naar Rotterdam. Het is de kortste verbinding tussen Amsterdam en Rotterdam. Dit tracé gaat grotendeels door een onbebouwd gebied dat bekend staat onder de naam het Groene Hart, onderweg nog enkele stiltegebieden en een vogelreservaat doorsnijnd.

Tracé B volgt het traject van A tot bij Roelofsarendsveen. Hier loopt het langs de A4 tot aan Stompwijk, buigt af naar het zuidoosten en trekt vervolgens via westelijk Zoetermeer naar Rotterdam. Dit tracé is voor ons verhaal het belangrijkste, want het doorsnijdt Leiderdorp. Naast overigens de Kagerplassen en een glastuinbouw gebied. Ook maakt dit traject een einde aan de groene bufferzone tussen Zoetermeer en Den Haag.

Tracé Nul-plus is een bestaand tracé. De TGV kan hier niet zijn maximale snelheid van 300 km per uur rijden, maar moet zich beperken tot 140 à 160 km per uur. Het tracé loopt via de Schiphollijn naar Nieuw Vennep, van daar via Leiden C.S. naar Den Haag H.S. en tot slot via Delft naar Rotterdam. Het grootste nadeel van dit tracé is de sterk verminderde tijdswinst. Uit de Nota van Verkeer en Waterstaat blijkt een duidelijke voorkeur voor tracé B. Deze voorkeur wordt ondersteunt door de in het kader van de PKB en Tracékeuze uitgevoerde Milieu Effect Rapportage.

Bezwaren

Maar verschillende gemeenten langs de geplande tracé's twifelen aan de HSL-nota. Zeker als het om tracé B gaat dat gedeeltelijk parallel loopt met de A4. Ook zet men vraagtekens bij de gegevens van Verkeer en Waterstaat. Zo zouden ondermeer de bestaande tracé's te weinig aandacht hebben gekregen in de nota, wordt voor tracé B nauwelijks gekeken naar de schade aan de woonomgeving en is de milieuschade bij tracé A onderschat. Tevens is er geen enkele aandacht gegeven aan de gevolgen van de verbreding van de A4 en de combinatie-effecten met tracé B. Door deze verbreding moesten waarschijnlijk al huizen worden gesloopt en door de TGV worden dit er alleen nog maar meer. Hiernaast bestaan er nog twijfels over de kosten van dit alles. Er wordt telkens op gewezen dat de kosten van deze grote projecten praktisch niet te beheersen zijn. Waar bovendien bij komt dat de geplande drie miljard ook nog eens ergens vandaan moet komen. Ook andere instanties begonnen zich met de HSL te bemoeien, zo maakte de TU Delft bekend, dat volgens haar onderzoek tracé B slecht past in het Zuidhollandse landschap. En ook organisaties als de Stichting Natuuren Milieu lieten van zich horen.

Tevens zijn er economische bezwaren. Want hoewel de TGV er gedeeltelijk komt om Nederland met de economische groeigebieden Londen en Parijs te verbinden, blijkt steeds meer dat deze steden dit niet langer meer zijn. Veel belangrijker lijkt een HSL-verbinding met Berlijn en die komt door de HSL naar het zuiden op de tocht te staan. Verder wordt er nog getwijfeld aan het extra aantal passagiers dat de snelle trein zal lokken. Uit onderzoeken blijkt dat tussen de zeventig en tachtig procent van de TGV-reizigers afkomstig zullen zijn uit andere treinen. En zelfs al is het aantal passagiers bij de flitstrein groot genoeg, dan nog gaan de drie miljard die het project kost, vrijwel zeker ten koste van een in het kader van Rail 21 uit te voeren verdubbeling van het spoor tussen Leiden en Woerden. En dat is een verbinding die meer reizigers bedient dan de geplande

TGV.

Al met al genoeg redenen voor de betrokken gemeenten ernstige vraagtekens bij de HSL te zetten. Maar het ministerie wist van geen wijken, er moest een HSL komen.

Strijd der verschoppelingen

De verschillende gemeenten zetten zich elk afzonderlijk in tegen de HSL. Met posters, vragen en steun aan belangenverenigingen probeerden zij het tij te keren. Ook werd er gedacht aan juridisch advies en een solidariteitsfonds voor de getroffen burgers. Men speelde zelfs met de gedachte op voorhand te weigeren het bestemmingsplan te veranderen. Ook werden er voorlichtingsbijeenkomsten gehouden, om zo de mensen te wijzen op het belang van de inspraakronde van de HSL-nota. In totaal kwamen er zo'n 21.000 reacties uit het hele land op de inspraakronde. Toch hadden de gemeenten nog steeds grote problemen medestanders te zien in hun burens. Mede dankzij de belangengroeperingen veranderde dit, alleen als gezamenlijk gestreden werd tegen het snelheidsmonster kon er vooruitgang geboekt worden.

LER

Zes gemeenten (Alkemade, Jacobswoude, Leiden, Leiderdorp, Rijnveld en Zoeterwoude), besloten toen een nog nauwelijks in Nederland toegepast middel te beproeven: de Lokale Effecten Rapportage. Net als zoveel lobby-instrumenten is ook de LER komen overwaaien uit de Verenigde Staten. In tegenstelling tot de globale HSL-nota van Verkeer en Waterstaat wordt er in de LER diepgaand ingegaan op de gevolgen van de HSL in een beperkt, klein gebied. Niet alleen komen de milieu-effecten aan bod, maar tevens alle andere mogelijke directe en indirecte gevolgen worden bekeken. Verder behandelt de LER een ruim scala aan verschillende uitvoeringsmogelijkheden van het project en misschien wel het belangrijkste: de LER combineert overduidelijk de HSL met de verbreding van de A4.

Het accent van de LER ligt op het "informereren over en documenteren van effecten die op het

locale schaalniveau kunnen optreden." Er worden dan ook geen aanbevelingen in de LER gedaan, noch concrete inpassingsvoorstellen. Voor duidelijke redenen is de LER gemaakt door een onafhankelijk bureau.

Steun

Ondanks al deze mitsen en maaren aan de LER voelen de meeste betrokken gemeenten zich toch gesterkt in hun positie. Zeker Leiderdorp kon nu wat krachtiger met de vuist op tafel slaan: als én de HSL én de verbreding van de A4 doorgaan, zal Leiderdorp het met zo'n 500 huizen minder moeten doen. Om nog maar te zwijgen van de woningen die praktisch onverkoopbaar worden door hun ligging aan één van de twee projecten. Ook buiten de gemeenten is de LER opgevalen. Zo heeft de provincie Zuid-Holland toegezegd niet planologisch te zullen meewerken aan een HSL als deze over een nieuw spoor gaat rijden en ook in het parlement gaan stemmen op tegen een nieuw tracé.

Leiden in last

Maar niet alle gemeenten zijn zo verheugd met de wending. De gemeente Leiden heeft zich zelfs van de LER gedistantieerd. Want de LER lijkt duidelijk te pleiten voor een TGV over bestaand spoor en dat zou betekenen dat er overdag twee keer per uur een flitstrein door de Leidse binnenstad zou razen. Niet echt een leuk idee wanneer je kijkt naar de geluidsoverlast. Leiden heeft besloten zelfs expliciet te kiezen voor tracé B, een actie die haar niet in dank wordt afgenomen door de randgemeenten. Het moeizaam opgebouwde vertrouwen en de samenwerking tussen de gemeenten lijkt te worden vernietigd. Wanneer de gemeenten voor hun eigen belangen gaan kiezen snijden zij noodgedwongen de andere gemeenten in de vingers, maar zover is het gelukkig nog niet. Voorlopig hebben de gemeenten even respijt, er wordt binnenkort nog geen beslissing verwacht. Maar "even is slechts één ademtocht lang." §§

Fraude in universitair onderwijs

Erwin Muller

In de media wordt veel gediscussieerd over allerlei vormen van fraude. Fraude in de sociale zekerheid, fraude in de bouw, fraude bij pensioenfondsen etcetera. Een onderwerp waar je nooit iets over hoort is fraude op universiteiten. Natuurlijk heeft dat te maken met privacy van studenten en ook van docenten, maar een kleine column kan er wel over vol worden geschreven.

Welke fraude doet zich nu voor op universiteiten? Waarschijnlijk zal geen van de studenten of docenten toegeven dat zij fraude plegen. Fraude heeft een zeer negatieve connotatie. In tegenstelling tot een "hoera-woord" is fraude meer een "dat-kan-dus-niet-woord". Maar als we iets beter kijken, lijkt het er toch op of fraude een rol in het universitaire onderwijs speelt.

Is het overschrijven van een scriptie of een paper van een student uit een vorig jaar voor

hetzelfde vak fraude of gewoon handig? Is het letterlijk overnemen van delen uit boeken, waarvan de student verwacht dat de docent het niet kent, zonder literatuurverwijzing plagiaat of kan dat nog door de beugel? Is het samen maken of discussiëren van een werkstuk waarbij de eis nadrukkelijk is gesteld dat de paper alleen moet worden geproduceerd, fraude of efficiënt werken? Wanneer kijkt een student af? Als hij of zij steeds rond zit te kijken of juist steeds naar beneden kijkt?

Is het geven van een zes aan een student die eigenlijk een onvoldoende zou moeten hebben fraude of er voor zorgen dat de student niet in zijn studievoortgang verder wordt belemmerd? Als een docent een tentamen zo nakijkt dat nauwelijks onvoldoendes resteren omdat hij geen zin heeft in het maken en nakijken van een hertentamen, is dan sprake van een frauderende docent of juist van een zeer studentvriendelijke docent? Is het zonder veel wijzigingen gebruik maken van een college uit een vorig jaar fraude ten opzichte van nieuwe studenten of juist efficiënt doceren? Is het gebruik maken van hetzelfde tentamen in verschillende jaren fraude uitlokken?

Op dit moment is het absoluut onduidelijk in welke mate dergelijke processen zich voor-

doen. Iedereen kent in zijn omgeving wel iemand met mooie verhalen over fraude op universiteiten. De precieze omvang is niet duidelijk. Misschien moet het dat ook maar niet worden.

Waarschijnlijk is een zekere mate van flexibel omgaan met allerlei regels noodzakelijk om een universiteit te kunnen laten draaien. Maar waren liggen de grenzen? En wie bepaalt de grenzen? Het komt slechts zeer zelden voor dat fraudegevallen van studenten voor de examencommissie worden gebracht. Het komt nog veel minder vaak voor dat studenten docenten aanklagen. De discussie wordt dan ook niet gevoerd. Misschien wel een van de laatste taboes in het universitaire onderwijs. En taboes zijn er natuurlijk om doorbroken te worden. §§

Bestuurskundige en arbeidsmarkt

Oma: "Wat is het weer fris buiten, vind je niet?" BSK-kleinkind: "Jaha, oma!"

Oma: "Wat ga je later eigenlijk worden, kind?" BSK-kleinkind: "Eh, ja nou, eh, ... oei!"

Komt deze situatie je bekend voor? *Let dan nu op:* Omdat er vele vragen bestaan over wat er allemaal kan gaan gebeuren na onze studie, besloten enkele Leidse en Rotterdamse studenten bestuurskunde de handen ineen te slaan om een informatiedag hierover te organiseren.

Het doel van deze dag is te komen tot een betere informatie-uitwisseling tussen studenten en hun toekomstige werkgevers. Op deze dag kan de bestuurskunde-student zich oriënteren op de arbeidsmarkt. Ook kunnen overheidsinstellingen en bedrijven nader kennis maken met de studie bestuurskunde en met de studenten. Deze dag is gepland op 7 april 1992 in Rotterdam.

De informatiedag zal bestaan uit een ochtend- en een middagprogramma. 's Ochtends worden sprekers uit de publieke en de private sector uitgenodigd voor lezingen en een forum. Het middagprogramma zal bestaan uit workshops waarbij intensief contact tussen studenten en bedrijven en instellingen voorop staat. Bij de workshops kunnen onder voorbehoud worden onderscheiden:

- private sector: organisatie-adviesbureaus; bank- en verzekeringswezen; multinationals;
- publieke sector: lokaal bestuur; rijksoverheden; publieke ondernemingen; internationale organisaties; voorlichting;

- vervolgoopleidingen: aio- en oio-schap.

Elke workshop zal tweemaal plaatsvinden en ongeveer een uur duren.

De dag wordt afgesloten met een borrel waarbij men zich informeel kan richten tot de diverse instellingen. Concretere informatie zal te zijner tijd worden bekendgemaakt.

Doe je het niet voor jezelf, doe het dan voor je oma!

Tot dan! De Commissie Informatiedag Bestuurskundige en de Arbeidsmarkt. §§

e h
c
j g
b k

boox for brains and budget

BOOX

Gespecialiseerd in studieboeken en
literatuur uit het buitenland.

Door eigen import aanmerkelijk
GOEDKOPER!

Mogelijkheid van gespreide betaling.

Leiden Breestraat 54

Telefoon: 12 48 62

Vluchten kan niet meer?

Charlotte Holtgreve en Nicolet Jansen

Asielbeleid staat volop in de schijnwerpers. In september 1991 kwam de Tweede Kamer overeen dat uitgeprocedureerde asielzoekers consequent en in tegenstelling tot vroeger, ook daadwerkelijk het land uitgezet moeten worden. Vooral dit "nieuwe" asielbeleid heeft de afgelopen tijd veel aandacht gekregen. De pers berichtte uitvoerig over de uitzetting van Russische joden en hongerstakende Vietnamezen. De EG-landen maken steeds meer gemeenschappelijke afspraken over het asielbeleid. Op 27 november 1991 bracht Amnesty International een kritisch rapport ("Europe: human rights and the need for a fair asylum policy") uit over het asielbeleid in Europa. In dit rapport staan de hindernissen beschreven die Europa opwerpt voor asielzoekers. Hoe moeilijk wordt het de asielzoeker gemaakt op zijn weg naar veiligheid en vrijheid.

Het wegvallen van de binnengrenzen van de Europese Gemeenschap en de toegenomen reismogelijkheden van Midden- en Oost-Europeanen doen de behoefte ontstaan aan een streng toelatingsbeleid voor asielzoekers. Een aantal landen van de EG heeft in het Schengen-akkoord afspraken over een gezamenlijk asielbeleid gemaakt. Zij zijn hierin overeengekomen dat asielzoekers slechts in één van de Schengen-landen een procedure kunnen starten. Eenmaal afgewezen in een van de landen, bestaat er geen kans toegelaten te worden tot een ander Schengen-land. Amnesty bekritiseert deze gang van zaken. Volgens de organisatie verschillen de procedures per land enorm. Het ene land is veel zorgvuldiger bij de behandeling van de aanvragen dan het andere land. Daarnaast zijn de toegangsvoorwaarden niet eenduidig. Dit kan betekenen dat een asielzoeker in het ene land wel als politiek vluchteling wordt gezien, terwijl hij of zij in een ander Schengen-land niet wordt toegelaten.

Tevens is in het Schengen-akkoord vastgelegd dat de landen onderling gegevens mogen uitwisselen over de asielzoekers. Het plan is om de gegevens van de asielzoekers in de verschillende landen centraal te gaan registreren. Door het gebruik van zo'n centrale database verwacht de EG aanvragen van asielzoekers sneller te kunnen afhande-

len.

De kritiek van Amnesty op deze regeling is dat informatie kan uitlekken naar het herkomstland van de vluchtelingen. Volgens de organisatie is het vrijwel onmogelijk misbruik van de centraal geregistreerde gegevens te voorkomen.

Het Schengen-akkoord is echter niet het enige produkt van Europese samenwerking. Ook in andere conventies worden afspraken over het asielbeleid van Europa nu en in de toekomst gemaakt.

Allereerst is besloten dat een aantal landen, met name Oosteuropese landen, "veilig" zullen worden verklaard. Dit wil zeggen dat mensen die uit deze landen vluchten, geen gegronde reden hebben om in een ander land asiel te vragen. In een "veilig" land worden de mensenrechten niet geschonden. De "veilig" verklaringen lijken voort te komen uit de angst voor een enorme exodus vanuit Oost-Europa en Rusland. Ook zullen asielprocedures op deze manier versneld kunnen worden afgehandeld. Bij elke asielzoeker wordt onderzoek gedaan naar de waarheid van zijn verhaal; bij een asielzoeker van een "veilig" verklaard land hoeft een dergelijk onderzoek niet meer te worden gedaan: hij of zij kan direct weer worden uitgewezen.

Amnesty staat kritisch tegenover deze maatregel. Ook zij vindt het belangrijk dat asiel-

procedures snel worden afgehandeld, zodat de asielzoeker niet te lang in een onzekere situatie hoeft te verkeren. Maar een dergelijke versnelde procedure moet er wel voor blijven zorgen dat de veiligheid van de asielzoeker gewaarborgd blijft. Er moet telkens gecontroleerd worden of de asielzoeker misschien toch wel een waar gebeurd verhaal vertelt.

Ten tweede worden de grenscontroles verscherpt. Zo overwegen EG-landen een visumplicht in te stellen voor asielzoekers. Dit houdt in dat een asielzoeker in eigen land naar bijvoorbeeld de Nederlandse ambassade moet stappen om een visum voor Nederland aan te vragen. In de praktijk is het vrijwel onmogelijk naar een ambassade in het eigen land te gaan omdat deze worden bewaakt, aldus Amnesty.

Asielzoekers worden ook op andere manieren geweerd, door middel van een boetesysteem dat in het Verenigd Koninkrijk gebruikt wordt. Het systeem werkt als volgt: luchtvaartmaatschappijen kunnen een boete van 2.000 pond krijgen als asielzoekers arriveren zonder de vereiste reisdocumenten. Het gevolg hiervan is dat niet de daarvoor bestemde autoriteiten maar de luchtvaartmaatschappijen gaan bepalen wie wel of niet in een land worden toegelaten. Het mag duidelijk zijn dat Amnesty hierin een onrechtvaardige procedure ziet. Er ontstaat een schrijnende situatie: mensen die op dit gebied onbekwaam en ondeskundig zijn bepalen het lot van vluchtelingen.

Ten derde is in de Dublin Conventie (1990) vastgelegd dat het gecontracteerde landen toegestaan is onder bepaalde voorwaarden asielzoekers toegang te weigeren tot hun asielprocedures, en de asielzoekers naar "derde" landen te sturen. Ter illustratie van het begrip "derde" landen wordt hier een voorbeeld genoemd uit het Amnesty-rapport. In maart 1991 arriveerden zeventien Sri Lankese Tamils op het vliegveld in Wenen. Er waren duidelijke aanwijzingen dat zij in eigen land vervolgd werden. Zij vroegen asiel aan in Oostenrijk, maar zonder pardon werden zij

teruggestuurd naar Rome. Daar hadden zij een overstap gemaakt op weg naar Wenen. Het "derde" land is in dit voorbeeld Italië, waar de Sri Lankezen vervolgens asiel probeerden aan te vragen. Hier werd de aanvraag niet behandeld, de Italiaanse autoriteiten beschouwden hen blijkbaar als "afgewezen asielzoekers op de terugreis". Amnesty stelt in haar rapport dat een dergelijk incident illustreert welk risico het met zich meebrengt asielzoekers naar "derde" landen te sturen, zonder eerst vast te stellen of ze in dat betreffende land effectieve en langdurige bescherming tegen uitzetting zullen krijgen.

Amnesty noemt een aantal maatregelen die kunnen leiden tot eerlijke en snelle procedures. Allereerst pleit ze voor de instelling van onafhankelijke organen ter beoordeling van asielverzoeken. In deze organen moeten mensen zitting hebben die deskundig zijn op het gebied van de rechten van de mens en het vluchtelingenwerk. Bovendien moet voor de asielzoeker ook een mogelijkheid bestaan in beroep te gaan tegen de beslissing die door deze organen zijn genomen. Daarnaast zijn volgens de organisatie standaardprocedures van de EG-landen ten aanzien van de asielzoekers een *must*, zodat de rechtszekerheid wordt gewaarborgd.

Amnesty houdt zich in haar rapport afzijdig van de vraag of de criteria waarop asielzoekers worden toegelaten juist zijn. Ze staat slechts een zo eerlijk mogelijke procedure voor. Maar het is ook duidelijk dat zij een kritische noot plaatst bij de eenwording van Europa. Als binnen de EG slechte asielprocedures worden aangenomen, betekent het dat de twaalf landen een slecht voorbeeld geven op internationaal niveau. Binnenlandse economische problemen en de angst voor overbevolking spelen een belangrijke rol bij de besluitvorming rond het asielzoekersbeleid. Morele principes zoals rechtszekerheid en rechtsgelijkheid zijn daarbij van ondergeschikt belang. Dit wordt nog eens versterkt doordat landen voorzichtig zijn met het invoeren van tolerantere procedures als andere landen dit

niet doen. Immers, door deze tolerantere houding zou een land overspoeld kunnen worden door een grote stroom asielzoekers. Door goede samenwerking en eenduidige afspraken kan dit ondervangen worden. Amnesty geeft hier een aantal bruikbare richtlijnen voor en pleit zodoende voor betere waarborgen van veiligheid en vrijheid voor de asielzoekers.

Het rapport geeft een heldere inventarisatie van de manco's van het Europese vluchtelingenbeleid. Dit keer zijn het niet Latijnsamerikaanse of Afrikaanse landen, maar staan de Westeuropese landen in het beklagdenbankje.

BB

Inpakken en wegwezen

Afgestudeerden.

<u>10 Oktober:</u>	<u>Variant:</u>		
C.M. van der Lijcke	juridisch/politie en justitie	H. Bosch	juridisch/binnenlands bestuur
W. van Wilgen	juridisch/internationaal	A. Visscher	sociologisch/interne organisatie en beheer
M. Molendijk	sociologisch/organisatie en beheer	A.E.L. Lindhout	sociologisch/interne organisatie en beheer
C.M. Balder	sociologisch/organisatie en beheer	B.L. Becker	sociologisch/interne organisatie en beheer
B.D. de Beukelaar	economisch/economisch beleid en instituties	A.G. van Ommeren	economisch/financieel economisch beheer
A. Goslings	economisch/financieel-economisch beheer	M.A. Fransen	sociologisch/interne organisatie en beheer
L.A. Hogenbirk	juridisch/binnenlands bestuur	F.M.C. Simon	economisch/financieel economisch beheer
V.G.J. Zwijnenberg	juridisch/binnenlands bestuur	E.J. Duijsman	economisch/financieel economisch beheer
J.N. Kok	economisch/economisch beleid en instituties		
P. van Enk	juridisch/binnenlands bestuur	<u>14 November:</u>	
M. Zwezerijnen	sociologisch/interne organisatie en beheer	T.C. de Groot	juridisch/internationaal
H.P. Leeuw	juridisch/internationaal	I.P. Bode	sociologisch/bestuurssociologisch
A.J. Oosterheert	politicologisch/internationaal	H. Hardebol	sociologisch/interne organisatie en beheer
<u>17 Oktober:</u>		A.M. de Kroon	juridisch/politie en justitie
J.E. Post	sociologisch/interne organisatie en beheer	P.C.A. Bremer	sociologisch/interne organisatie en beheer
C.M.J. Hanssen	sociologisch/interne organisatie en beheer	J.E.A. Kakebeeke	sociologisch/interne organisatie en beheer
J.J. Arink	juridische/internationaal bestuur	R.J. Kok	sociologisch/interne organisatie en beheer
<u>25 Oktober:</u>		A.A. Scheer	sociologisch/interne organisatie en beheer
D.P. de Boer	sociologisch/bestuur niet westerse gebieden		

ezen
en Drie Russische gez
al Justitie zet in
acties asielzo
et | Nederland uit
le joden gekenc

EEN BEZOEK AAN
BOEKHANDEL **KOOYKER**
IS EEN STUDIE WAARD

- uitgebreide voorraad voorgeschreven en aanbevolen boeken voor alle faculteiten
- mogelijkheid tot kopen op rekening
- compleet pakket, inclusief buitenlandse titels, zo goedkoop mogelijk
- collectieve levering met korting

Openingstijden

Breestraat 93

Maandag van 13.00 - 18.00 uur
Dinsdag, woensdag en vrijdag van 09.00 - 18.00 uur
Donderdag van 09.00 - 21.00 uur
Zaterdag van 09.00 - 17.00 uur

Leidse Plein AZL

Maandag t/m vrijdag van 10.00 - 17.00 uur

KOOYKER
sinds 1863

Boekhandels:

Breestraat 93,
2311 CK Leiden.
Tel. 071 - 160500.

Leidse Plein AZL,
Rijnsburgerweg 10,
2333 AA Leiden.
Tel. 071 - 160515.